

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce
VĚCI

2016

Mgr. Bc. Petr Kaněra

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce
VĚCI

Zpracoval: Mgr. Bc. Petr Kaněra
Plzeň 2016

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Bc. Petr KANĚRA**
Osobní číslo: **R11M0139P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Věci**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historický exkurs a vývoj věci v právním smyslu
3. Věci podle právní úpravy před účinností NOZ
4. Věci podle současné právní úpravy de lege lata
5. Vybraná problematika věci de lege ferenda
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

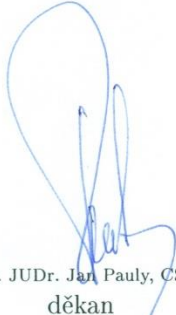
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce:

23. března 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2017

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 1. července 2016

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, únor, 2017

.....

Poděkování

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování vedoucímu diplomové práce, panu Doc. JUDr. Janu PAULYMU CSc., za rady a odborné vedení při zpracování předmětné problematiky a této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval svým rodičům, družce a svým dětem za podporu a Marii Kronusové a Aleši Kuncovi za pomoc.

Anotace

KANĚRA, P. *Věci*. Diplomová práce

Věci v právním smyslu a jejich vymezení jsou alfou a omegou současného občanského práva, ale i dalších právních odvětví. Na jeho pojetí pak závisí, které věci se mohou stát předmětem občanskoprávních vztahů. V evropském právním prostoru se lze v zásadě setkat s pojetím věci v dvojím právním smyslu. Pro první extenzivní pojetí je charakteristické že za věci právním smyslu považuje i statky nehmotné povahy jak jsou práva či patenty. Pro druhé restriktivní pojetí věci v právním smyslu je charakteristické vnímání věci pouze jako hmotné předměty, ke kterým někdy přiřazuje i ovladatelné přírodní síly. Nový občanský zákoník definuje věc z extenzivního pohledu a chápe ji jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí a tím opouští restriktivní pojetí vyjádřené v občanském zákoníku z roku 1964. Cílem diplomové práce „Věci“ je ukázat na vývoj věci v římském právu, jejího pojetí v jednotlivých občanských zákonících až po současné pojetí obsažené v novém občanském zákoníku. Diplomová práce se v jeho jednotlivých částech věnuje věci v právním smyslu s důrazem na její vymezení a třídění. Poslední část je věnována fenoménu zvané zvíře, která je pojímána v novém občanském zákoníku zcela odlišně od předešlých verzí.

Abstract

KANĚRA, P. *Things*. Diploma thesis

Things in the conception of law and its determination have the most crucial meaning in current civil law, but also in other legal sectors. On its conception it depends which things can be a subject of civil law relations. In European legal space, it is possible to meet the conception of things in dual legal meaning. For the first extensive conception is characteristic, that as things in legal meaning are considered immaterial possessions like rights or patents. In the second restrictive conception of things in legal meaning are things characteristic as tangible assets and also controlled forces of nature. The new Civil Code defines the thing from the extensive view and it understands it as all what is different from a person and it deserves for people's needs and that is why it abandons the restrictive conception expressed in the Civil Code from 1964. The aim of the thesis "Things" is to show the development of the thing in Roman law, its conception in individual Civil Codes until present conception contained in the new Civil Code. In individual parts, the thesis dedicates to the thing in legal meaning with emphasis on its definition and sorting. The last part is dedicated to the phenomenon called animal, which is in the new Civil Code approached completely different than in former versions.

Keywords: things - the concept of – sorting - animal

OBSAH

ÚVOD	11
1 Historický exkurs a vývoj věci v právním smyslu	14
1.1 Pojem věci v římském právu	14
2 Věci podle právní úpravy před účinností NOZ	19
2.1 Pojetí věci podle právní úpravy ABGB	19
2.1.1 Věci hmotné a nehmotné	21
2.1.2 Věci movité a nemovité	22
2.1.3 Superficies solo cedit	23
2.1.4 Věci dělitelné a nedělitelné	23
2.1.5 Věc hromadná	24
2.1.6 Příslušenství	24
2.1.7 Věci cenitelné a necenitelné	25
2.1.8 Veřejné jmění a veřejný statek	25
2.2 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937	26
2.3 Pojetí věci v občanském zákoníku číslo 141/1950 Sb.	27
2.4 Pojetí věci v občanském zákoníku číslo 40/1964 Sb.	30
2.4.1 Res extra commercium	32
2.4.2 Třídění věcí	33
3 Věci podle současné právní úpravy de lege lata	37
3.1 Historický exkurz	37
3.2 Nové pojetí věci v právním smyslu	39
3.3 Třídění věcí v NOZ	41
3.4 Plody a užitky věci	47
3.5 Hodnota a cena věci	48
3.6 Součást věci	49
3.6.1 Superficies solo cedit	50
3.6.2 Příslušenství věci, pozemku a pohledávky	53
3.6.3 Hromadná věc a věc složitá	54
3.7 Věci vyloučené z právního obchodu	55
3.8 Lidské tělo	55
3.9 Zvíře	57

4 Vybraná problematika věci de lege ferenda	59
4.1 Zvíře z pohledu sociologického	59
4.2 Pojetí zvířete podle občanského zákoníku č.40/1964 Sb.	63
4.3 Právní úprava zvířat podle NOZ aneb zvíře není věcí	64
4.4 Odpovědnost za škodu	71
4.4.1 Škoda způsobená zvířetem	72
4.4.2 Škoda způsobená na zvířeti	75
ZÁVĚR	77
SUMMARY	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	

ÚVOD

Občanské právo provází samotného člověka od jeho narození až po jeho smrt. S tímto postulátem se můžeme setkat v celé řadě odborných publikací významných českých právníků a lze s ním bezpochyby souhlasit. Jestliže nás občanské právo doprovází naším životem, pak věci jsou pro soukromé právo centrální a stěžejní kategorií. Jsou jakýmsi středobodem, k němuž se sbíhá právní úprava absolutních majetkových práv (věcná práva, dědické právo) nebo právní úprava relativních (závazkových) práv. *Věci jsou tak objektem, ke kterým mohou vznikat různá majetková práva.*¹ „Ono“ zdánlivě nevýznamné pochopení a vymezení pojmu *věci* hraje ve skutečnosti daleko důležitější roli, než si sami připouštíme. Na svém významu nabývá v souvislosti s novou rekonstrukcí soukromého práva, která s sebou přináší diskontinuitu s občanským zákoníkem z roku 1964, pro které je charakteristické tzv. „*restriktivní pojetí*“ vycházející ze sovětské právní úpravy, které bylo opuštěno a nahrazeno *extenzivním idealistickým pojetím věci*, které na našem území bylo platné v období 1. republiky, za účinnosti ABGB.

S přijetím širokého pojetí věci přicházejí i mnohé otázky ve smyslu, které statky jsou podle nové právní úpravy věcmi v právním smyslu a které naopak věcmi nejsou nebo vůbec být nemusí. Širokému pojetí věci v právním smyslu je vlastní podle mého názoru určitá bezbřehost zahrnující do konceptu věci ve smyslu občanskoprávním diametrálně více statků nežli předchozí úzké pojetí. Široké pojetí věci je neustále kritizováno a zpochybňováno ve smyslu, zda tato změna byla nutná a správná a to vzhledem na právní jistotu, která může být touto změnou narušena, zda zavádění nových institutů není krokem do neznáma a široké veřejnosti, tak i té odborné nebude činit v praktickém životě problémy. Jak bylo výše uvedeno otázky zabývající se tím, které statky jsou a mohou být způsobilé věcmi v právním smyslu vzhledem k jejich vlastnostem a které už nikoliv, vyvolává v rámci nového pojetí věci v právním smyslu velké množství otázek, na něž často není lehké najít odpověď a to ani s pomocí relevantních zdrojů, pokud však existují. V mnoha případech se tyto otázky objevují právě z důvodu absence relevantních zdrojů na dané téma, a to vzhledem k návratu k širokému pojetí po téměř sto letech. Za tuto dobu došlo v mnoha záležitostech jak v právním styku, tak i v obecném

¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654.* 2014, s. 197

technologickém pokroku lidstva ke změně. Se shora uvedeného i samotné logiky věci nemohou být tyto otázky uspokojivě vyřešeny a jak teorie, tak i praxe na ně hledá odpověď.

Předmětem občanskoprávních práv a povinností, tak může být cokoliv, jakákoliv součást objektivní reality, které se práva a povinnosti mohou týkat anebo se tato práva a povinnosti mohou vztahovat, a není z okruhu občanskoprávních předmětů vyloučena (např. lidské tělo či nebeská tělesa apod.). Předmětem soukromoprávních vztahů tak může být v dnešní informační společnosti vše, čemu člověk přikládá určitou hodnotu, co může být předmětem obchodu. Podle „nového“ občanského zákoníku jsou tak předmětem občanskoprávních práv a povinností zejména věci v právním smyslu,² které sehrávají důležitou roli v našich životech. Vždy se však nemusí jednat jen o majetkový vztah k věci. Velmi často jsou naše emoce, zážitky či důležité životní události spojené s různými věcmi. S takovými věcmi však člověk zachází jinak, mají pro něj někdy nevyčíslitelnou hodnotu.

Práce se skládá z úvodu a čtyř hlavní částí, které jsou členěny do podkapitol a závěru. Po úvodní části následuje kapitola první věnující se stručnému historickému nástinu pojetí věci s důrazem na vývoj v římském právu.

Kapitola druhá se po římskoprávním vývoji věnuje věcem v právním smyslu a jejich třídění, před účinností nového občanského zákoníku, zejména rakouskému *extenzivnímu* pojetí obsažené v ABGB, které bylo následně recipováno do Československého právního řádu recepčním zákonem č. 11 z roku 1918. Z pohledu historické komparace, práce pokračuje nástinem pojetí věci v právním smyslu vládním návrhem z roku 1937, na tuto kapitolu navazuje deskripce středního zákoníku z roku 1950. A konečně poslední kapitola druhé části je zaměřena na pojetí věci v právním smyslu, na třídění věci v občanském zákoníku z roku 1964.

Kapitola třetí se již věnuje věci v právním smyslu podle současné právní úpravy (*de lege lata*). Tato část práce je věnována novému pojetí věci v právním smyslu po rekodifikaci. Jednotlivé podkapitoly se zaměřují na třídění věcí a na jednotlivá témata s věcí v právním smyslu související. Věcí nežijí svým vlastním životem, nejsou odtrženy od objektivní reality a ani neexistují

² THONDEL, ZUKLÍNOVÁ in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2013, s. 371

ve vzduchoprázdnu. Naopak nás obklopují, činí nás šťastnými a v neposlední řadě jsou předmětem různých občanskoprávních vztahů a majetkových práv. Věci a jejich jednotlivé rozlišení má pro život ve společnosti neocenitelný význam. Stávají se tak nezbytnou součástí naší objektivní reality. Od tohoto se poté odvíjí právní úprava a ve svém výsledku taktéž i soudní aplikace práva, která náležitým způsobem reaguje. Před soukromým právem pak stojí těžký úkol, vymezit věci, rozlišit je a to z pohledu jejich možné ochrany, aplikace věcných práv, jejich nabývání nebo naopak jejich pozbývání. S tímto pojmem se lze setkat ve všech oblastech práva, v právu veřejném se s tímto pojmem můžeme setkat v právu trestním, správním nebo i finančním.

Kapitola čtvrtá se věnuje vybrané problematice *de lege ferenda* a to *in concreto* zvířeti a jeho úpravě v novém občanském zákoníku. Nový občanský zákoník totiž na zvíře pohlíží úplně jiným způsobem, než jsme byli zvyklí. Stejně jako lidské tělo, i zvíře je negativně vymezeno.

Cílem této diplomové práce je ukázat vývoj a změny legálního pojetí věci v právním smyslu. Představit jednotlivé konkrétní právní úpravy v jednotlivých obdobích až do přijetí nového občanského zákoníku. Práce je ve své podstatě komparací jednotlivých občanských zákoníků až do současné doby při použití jazykové a logické metody. Cílem kapitoly třetí je přinést celkový obraz na pojetí věci v právním smyslu, její třídění a některá úskalí, které přináší současný občanský zákoník.

Nová právní úprava s sebou přináší řadu podstatných změn. Poslední část práce si klade za cíl na vybrané problematice upozornit na některá úskalí nové právní úpravy věci v právním smyslu a uvést možná řešení *de lege ferenda*.

1 Historický exkurs a vývoj věci v právním smyslu

První kapitola práce je zaměřena na historický nástin věci v právním smyslu, zejména s důrazem na římskoprávní pojetí věci.

1.1 Pojem věci v římském právu

Ústředním pojmem pro věcná, závazková i dědická práva římského práva byly bezesporu „*Věci*“. K charakteristickým znakům římského práva patřil člověk zbavený svobody. Římské právo jako nejvyspělejší otrokářské právo celého starověku se teoreticky propracovalo k téměř dokonalé koncepci *otroka - věci, otroka - objektu práva*.³ Z této teoretické koncepce a pro římské právo charakteristické a typické bylo chápání otroka, tedy člověka svobody zbaveného, jako *věci*. Otroci podle římského práva nebyli subjektem práv a právních povinností. Římské právo nahlíželo na otroka, jako na toho, *kteřý právní subjektivitu nemá, je jenom předmětem (objektem) práva*.⁴ A právě v těchto normách upravující právní postavení otroků lze vysledovat jistou ambivalenci, protimluvy typu „*quod ad ius naturale attinet, omnes homines aequales sunt*“ (pokud jde o přirozené právo, jsou si všichni rovni)⁵, a jak sami římscí právníci uváděli i jistou „neobratnost práva“. Velice dobře věděli, že pro denní praxi a život bylo nutné slevovat z teoretických maxim „*servi pro nullis habentur*“ (*otroci se nepovažují za nic*) či „*servus nullum caput habet*“ (*otrok nemá právní subjektivitu*)⁶, a to i za cenu, že vědomě porušovali samotnou systematiku a logiku právního řádu. Uvědomovali si, že otrok je člověk vůlí nadaný, kterou nemá žádná věc, tedy ani živá ani neživá. A právě pro tuto jeho vůli nelze člověka jednoduše zařadit k ostatním věcem. Člověk tak může být zbaven subjektivity pouze v teoretické rovině nikoliv v rovině praktické, neboť by to znamenalo, že by bylo možné prostřednictvím otroka páchat nejtěžší delikty a jeho vlastník by byl zcela beztrestný, nebylo by možné použít otroka jako např. zástupce, jednatele atd. Bartošek *a contrario* nazírá na otroka pouze v rovině praktické. Z výše uvedených důvodů nazírejme na římské otroctví a jeho vývoj pouze v teoretické rovině.

Podle odborné literatury lze vysledovat, že se vývoj a postavení otroka v průběhu římských dějin mění. Zatímco ze Zákona 12 desek vyplývá, že otrok

³ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. 59

⁴ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. 55

⁵ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. 60

⁶ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. 60

je člověkem, jehož subjektivita nebyla zcela potlačena, sice moci pána podřízený, ale ne úplně bezprávný. Ke zhoršení postavení otroka dochází s mocenským rozmachem římského státu ve 4. a 3. století př. n. l. Od 2. století př. n. l. do konce 2. století n. l. se otrokářství v Římě vyvíjí v jejich klasických formách a právě v této době byly založeny právní základy úpravy, která přetrvala až do samotného zániku impéria. Podle shora uvedeného vývoje se otrok stal člověkem zbavený svobody, jeho právní subjektivita byla popřena. Přestal být subjektem práv, ale stal se pouze objektem práv svobodných, přičemž platí, že *ten, kdo je objektem, nemůže být současně i jejich subjektem a naopak: kdo je subjektem, nemůže nikdy být i objektem práv.*⁷ Tento princip byl v římském právu velice důsledně uplatňován, z toho lze dovodit, že například části těla svobodného člověka, který byl subjektem práv, nemohou být jeho částí objektem práv, a tak podle římského práva by byl jakýkoliv prodej, darování či jiné dispozice neplatné. Jako objekt práv mohl být předmětem nejrůznějších práv, zejména pak byl objektem vlastnického práva svého pána, které dovoľovalo pánovi nakládat s otrokem, jak se mu zachtělo. Mohl jej prodávat, zastavovat, půjčovat, pronajímat, propustit ho na svobodu, vyhodit ze svého domu, opustit ho v úmyslu nemít otroka. Otroek nemohl mít žádná práva (ani majetková, ani rodinná), nevlastnil žádný majetek, a co nabýval, tak nabýval pro svého pána. Otroek též *nepožíval žádnou přímou právní ochranu*⁸, jestliže byl chráněn, tak přes osobu svého pána. Usmrcení otroka bylo postaveno na roveň se zničením cizí věci. Jednotná právní úprava v římském právu, která totálně popírala subjektivitu otroka, řadila nesvobodné vedle ostatních majetkových kusů, řadila je mezi dobytek, a jak sami autoři uvádějí, „vedle věcí živých a se pohybujících“ (*res se moventes*).⁹ Z hlediska svého postavení není způsobilý v oblasti právních poměrů rodiny, nemá procesní způsobilost, a pokud on sám není žalován, nemůže podat soudní žalobu. Otroek naopak může být jako každá jiná věc předmětem právního jednání svého pána (např. nájmu, darování apod.)

Římští právníci chápali věci v právním smyslu jako prostorově omezený kus zevního světa, který může být samostatným předmětem rozdílným od podmětu (subjektu).¹⁰ Z tohoto lze vyvodit, že za věc Římané považovali de facto každý statek, který je způsobilý být předmětem právního obchodu,

⁷ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. 60

⁸ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. 63

⁹ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1995, s. tamtéž

¹⁰ BALÍK, S. *Rukojet' k dějinám římského práva a jeho institucím*. 2002, s. 74

avšak od těchto věcí však odlišovali věci, které byly vyloučené ze soukromoprávních vztahů. Podle Gaiia se jednalo o dvě kategorie věcí, a to „*res divini iuris*“ a „*res humani iuris*“.¹¹ Do první kategorie řadí tzv. „*res sacrae*“ (věci posvátné), jež byly vysvěceny nebeským bohům a za takové lze považovat především chrámy či kultovní věci, „*res religiosae*“¹², tj. věci zasvěcené podsvětním bohům, typicky hroby a „*res sanctae*“ jako byly brány a hradby. Do druhé kategorie řadí Hrdina s Dostalíkem tzv. „*res omnium communes*“ jako vzduch, moře, proudící voda a tzv. „*res publicae*“¹³, do této skupiny jsou zařazovány především veřejné prostory, divadla, lázně apod. Třetí kategorii věcí tvoří již věci, jež byly obchodovatelné. Tuto kategorii tvoří zejména:¹⁴

- *res corporales* jsou dále děleny na:
 - *res fungibiles* - zastupitelné,
 - *species* - individuálně určené tj. nezastupitelné
- *res incorporales*,
- *res mancipi* a *res nec mancipi*,
- *divisibiles* (dělitelné) a *indivisibiles* (nedělitelné typicky otrok),
- *hlavní* a *vedlejší*,
- *mobiles* (movité – otroci a zvířata) a *immobiles* (nemovité – pozemky a vše, co je trvale spojeno s nimi) – kritériem byla přemístitelnost,
- *quae usu consumuntur* (zuzivatelné - peníze, potraviny) a *quae usu non consumuntur* (nezuzivatelné – pozemky a ty věci, které se spotřebovávají – šaty)
- *někomu patřící* a *nikomu nepatřící*, tzv. *res nullius* (divoká zvířata na svobodě)
- *corpus unitum* (jednoduché) a *res compositae* (složené),
- *hromadná věc* (stádo dobytka, skladiště, knihovna).

Římská tradiční nauka tak z výše uvedeného dělila věci na *res corporales* (hmotné) a *res incorporales* (nehmotné). Za nehmotné věci považovala práva, jako byly pozůstalosti či *ususfructus* aj. Podle některých autorů, však ani samotné římské právo nebylo jednotné ve vymezení věcí. Věci podle římského práva můžeme chápat v užším smyslu, jako věc toliko jednotlivá ohraničená a právně samostatná

¹¹ KINCL, J. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. 2007, s. 97

¹² KINCL, J. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. 2007, tamtéž

¹³ HRDINA, A., I., DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého*. 2010, s. 50

¹⁴ HRDINA, A., I., DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého*. 2010, s. 51-52

hmotná věc (*res corporales*) a v širším smyslu, vše, co mohlo být předmětem soukromého práva.¹⁵ V římském právu ve vztahu k věcem platila zásada *pekuniární kondemnace* (hodnota věcí vyjádřena v penězích), což v praktickém životě znamenalo, že se v soudním řízení ochrana práva realizovala tím, že byl rušitel odsouzen k peněžité částce.

Bartošek vnímá římskoprávní termín „*res*“ jako daleko užší termín než jak chápe věc dnešní moderní právo. Podle Bartoška je „*res*“¹⁶.

1. *jednotlivá prostorově jasně vymezená a právně samostatná hmotná věc,*
2. *libovolný předmět [iura; i nehmotný] soukromého práva nebo civilního procesu.*

Bartošek dělení věcí daleko více rozčleňuje, než uvádí Hrdina a Dostalík. Například Bartošek mimo jiné rozděluje věci na¹⁷:

- *res furtivae (věci ukradené),*
- *res habiles (způsobilé k vydržení),*
- *res hostiles (věci nepřátelské, které patří buď válečným nepřátelům, nebo cizincům bez smlouvy o právní ochraně),*
- *res inventae in litore maris – věci nalezené na mořském dně (perly).*

Bartoškovo dělení jinak v podstatě kopíruje dělení věcí v právním smyslu podle ostatní odborné právní literatury.

Římské právo rozdělovalo věci do několika kategorií a vlivem percepce římského práva pronikly tyto kategorie i do našeho právního systému. Celou řadu těchto kategorií používáme v současné době. Náš právní systém tak převzal dělení věcí na kategorie *movité a nemovité, hmotné a nehmotné, zužitelné, nezužitelné, zastupitelné, nezastupitelné věci*, nicméně římské právo se vyznačovalo některými specifickými rysy ohledně dělení věcí, na tzv. *res Mancipi* (mancipační) a *res nec Mancipi* (nemancipační). U mancipačních věcí (pozemky, otroci či dobytek) docházelo k jejich převodu obřadným zcizovacím úkonem, tzv. mancipací (*mancipio*), platila ihned, nesměla obsahovat podmínky ani lhůty a nebylo možné ji provádět v zastoupení. Jinak

¹⁵ BLAHO, P., REBRO, K. *Římské právo*. 2002, s. 216

¹⁶ BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 1994, s. 235

¹⁷ BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 1994, s. 235 - 236

a contrario tomu bylo v případě nemancipačních věcí, které byly převáděny pouhou tradicí (*traditio*, odevzdání).¹⁸ Jednalo se o neformální převod vlastnického práva, který později převládl a v období justiniánském se stal jediným způsobem převodu vlastnického práva mezi živými lidmi. Věc tak mohl převést jak zástupce vlastníka, ale i zástavní věřitel. Věci mohly být předmětem koupě, prodeje, věna, darování či úvěru. Nebylo možno je použít například pro nájem či úschovu. Dané rozdělení vyplývalo z hodnoty věcí, kterou jim Římané přikládali, kdy u významnějších mancipačních věcí byl zajištěn princip publicity, náležitá obřadnost a s tím spojená i ochrana třetím osob. Jistý odrazem tohoto dělení můžeme spatřovat v dnešním způsobu nabývání vlastnického práva k movitým a nemovitým věcem.

V českých zemích dochází k prvním pokusům o kodifikaci soukromého práva až v 18. století. Toto období, které lze charakterizovat jako období formování moderního právního státu. Historickým mementem v roce 1753 bylo zřízení kompilační komise Marií Terezií. Výsledkem v roce 1766 byl neúspěšný kodifikační výstup *Codex Theresianus*. Prvním občanským zákoníkem platným na našem území byl tzv. *Josefínský občanský zákoník* z roku 1786 přijatý až v době vlády Josefa II. Obecné občanské právo jako celek bylo kodifikováno až na počátku 19. stol. Tímto zákoníkem nebylo nic jiného nežli ABGB (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*) *všeobecný občanský zákoník z roku 1811*, který dodnes platí v Rakousku, a v našich zemích byl zrušen až v době tzv. *právníké dvouletky*, tj. do roku 1950.

¹⁸ BALÍK, S. *Rukojet' k dějinám římského práva a jeho institucím*. 2002, s. 74

2 Věci podle právní úpravy před účinností NOZ

Kapitola druhá se po římskoprávním nástinu věnuje věcem před účinností nového občanského zákoníku a to rakouskému *širokému* pojetí obsažené v ABGB, které bylo následně přebráno do Československého právního řádu recepční normou v období první republiky. Kapitola pokračuje nástinem pojetí věci v období komunismu a též se zabývá institutem vlastnictví v tomto období, které velmi úzce souvisí s institutem věci v právním smyslu.

2.1 Pojetí věci podle právní úpravy ABGB

Byl prohlášen patentem z 1. června Všeobecným občanským zákoníkem rakouským - *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (ABGB), účinnosti nabyl 1. 1. 1812. V českém jazyce byl vydán pod názvem *Knihla všeobecných zákonů městských*. Zákoník patřil ve své době ke třem stěžejním evropským zákoníkům, vedle francouzského *Code Civil* a německého *Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich*. Zákoník měl 1502 ustanovení a skládal se z úvodu a tří dílů, přičemž ve druhém díle pojednával o právu k věcem. Popisuje rozdělení věci podle různosti subjektu, jemuž náleží (věci bez pána, veřejný statek, státní jmění, obecní statek, obecní jmění a soukromý statek zeměpána) a podle rozdílné povahy (hmotné a nehmotné, movité a nemovité, zužitelné a nezužitelné, cenitelné a necenitelné.) Zákoník dále upravoval věcná práva, zvláště držbu, vlastnictví, spoluvlastnictví, zástavní právo a věcná práva k věci cizí, dědické právo apod.

V evropském právním prostoru se lze v zásadě setkat s pojetím věci v dvojitým právním smyslu. Pro první extenzivní „široké“ pojetí reprezentované rakouským (ABGB), francouzským *Code Civil* (1804) a koneckonců i českým právem je charakteristické, že za věci právním smyslu považuje i statky nehmotné povahy jak jsou například práva či patenty. Naopak pro druhé restriktivní pojetí reprezentované polským či německým právem (BGB) je charakteristické vnímání věci v právním smyslu pouze jako hmotné předměty, ke kterým někdy přiřazuje i ovladatelné přírodní síly. V německém právu v ustanovení §90 BGB je explicitně uvedeno, že věcmi má na mysli je ty tělesné a navazuje na široké pojetí kupní smlouvy, resp. ustanovení o prodeji práva (§437 BGB).¹⁹ V soukromoprávních kodexech se zpravidla setkáme buď s prvním, nebo druhým

¹⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 378

pojetím. Důležité podle mého názoru je uvědomit si, že věci jsou významné v rámci práva k věci (věcných práv).

Příkladem extenzivního pojetí věci v právním smyslu bezesporu představuje *Všeobecný zákoník občanský (ABGB)*. Široké pojetí věci v právním smyslu nalezneme v ustanovení § 285 ABGB, který definuje věc jako *všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu*.²⁰ Podle názoru K. Schelleho je definice věci postavena na třech pojmových znacích:²¹

1. *rozdílnost od osoby,*
2. *hospodářská užitečnost,*
3. *samostatná existence.*

Z výše uvedeného vyplývá, že rozdílnost věci od osoby je v naprostém souladu s přirozenoprávní koncepcí, podle které nebylo konkrétní lidské tělo a jeho součásti za věc nikdy považovány. Z těchto důvodů se také zásahy do tělesné integrity nepovažovaly za zásahy do věcných práv, ale do práv osobnostních. S přirozenoprávní koncepcí ostatně souvisí ustanovení §16 ABGB, které říká, že *každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva, a proto ho bylo třeba považovat za osobu* a mimo jiné zakazoval nevolnictví a otroctví. Je nutné připomenout, že definice věci přichází krátce po zrušení nevolnictví. Z uvedeného ustanovení lze dovodit na straně jedné vliv dobových reálií a na straně druhé evidentní vliv Kantovy filozofie. Zcela odlišně *Všeobecný občanský zákoník* (dále“ jen ABGB“) nahlížel na oddělené části těla a to jak u přirozených částí jako byly zuby či ostříhané vlasy, tak i u částí umělých (typicky plomba). Podle ABGB se tyto části těla stávaly věcmi okamžikem oddělení a stávaly se vlastnictvím osoby, od jejíhož těla se oddělily. Samostatným problémem se stala *mrtvola*, která byla středobodem názorových konfliktů tehdejší právní vědy. Podle tehdejší právní vědy tu existovaly tři názorové pohledy. Zastánci první linie viděli v mrtvole věc bez pána, kterou si nemůže nikdo přisvojit. Druhá názorová linie tvrdila, že mrtvola není ničím jiným než vlastnictvím dědiců a konečně třetí názorová platforma považovala mrtvolu za *res extra commercium*. Nakonec se prosadil podle autora názor, že mrtvola není věcí do té doby, dokud v ní je možné spatřovat konkrétní

²⁰ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 256*

²¹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 256*

zemřelou osobu. Z výše uvedeného vyplývá, že například mumie či prehistorické nálezy věcí v právním smyslu byly, tak jako jí byla mrtvola, která byla přikázána anatomickým ústavům, které ji posléze přenechávaly k vědeckým účelům. Ve vztahu k § 285 ABGB však za věc nepovažoval „vrozená práva“, neboť ty podle definice nejsou oddělitelná od osoby, aniž by byla dotčena lidská důstojnost.²²

Druhým pojmovým znakem je její hospodářská užitečnost vyjádřená v definici „*co slouží k užívání lidí*“. Věci v tomto smyslu bylo jen to, co buď přímo, nebo nepřímo směřuje k zachování samotné lidské existence a dotčený předmět primárně musel sloužit k užívání lidí, tedy podle Roučka a Sedláčka „*musí být dostupný lidskému panství*“.²³ Podle tehdejší judikatury se za věci nepovažovaly vzhledem k druhému pojmovému znaku tzv. *res omnium communes*. Do této kategorie věcí patřily například tekoucí voda, sluneční svit, vzduch, otevřené moře či úlomek dřeva, protože věc musela mít „onu“ hospodářskou užítkovost směřující k zachování člověka při životě. Samotnou autorizaci užítkovosti tak určoval sám vlastník. Z tohoto pohledu pak je zajímavé, že rakouský zákonodárce označuje za věc v právním smyslu i jiné majetkové hodnoty jako jsou pohledávka, ochranná známka, cenný papír či know-how. Posledním, třetím pojmovým znakem věci byla její *samostatná existence*, byť ABGB o tomto znaku explicitně mlčí, vyplýval z celkového vymezení věci. Zákoník tak považoval za věc jen ten předmět, který existoval sám pro sebe, nebyl součástí jiné věci a byl individualizovaný, z čehož lze vyvodit, proč ABGB nepovažoval za věci, *res omnium communes*.

2.1.1 Věci hmotné a nehmotné

Jak je patrné z ustanovení §285 a §292 ABGB i samotný zákoník nebyl důsledný v používání pojmu věc a na straně druhé pojímal věci dosti extenzivně a to tak, že se pod pojmem věc rozuměly jak *hmotné*, tak i *nehmotné* věci. Toto pojetí rozdělení věcí nebylo samo sebou, ale projevuje se zde vliv římského práva a z něj vyplývající kritérium hmatatelnosti (Gaius dělí předměty podle toho, zda je možné se jich dotýkat či nikoliv), nicméně v ABGB bylo zvoleno kritérium podstatně širší a jednalo se o kritérium smyslové vnímatelnosti. Věci podle tohoto kritéria musely zaujímat určitý prostor, nebo musely být v určitém prostoru

²² VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 256*

²³ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a V Podkarpatské Rusi, Díl druhý. 1935, s. 5*

vnímatelné. Podle tohoto zákoníku nebylo možné považovat tekoucí vodu či vzduch za věci hmotné. Podíváme-li se na dobu, v jaké byl ABGB vytvářen. Doba omezuje člověka v poznání nejen přírody, ale i lidských možností, nutně s příchodem technických vynálezů vede i k právním problémům, která rakouská judikatura musela naléhavě řešit (příkladem byl vynález elektřiny). Všechny ostatní věci, které nebylo možné subsumovat do kategorie věcí hmotných, byly automaticky považovány za *nehmotné věci*. Podle ustanovení § 292 ABGB lze dovodit, že nehmotnou věcí bylo samo právo, kam bezesporu patřilo jako příklad věcí nehmotných a to například právo chytat ryby, lovit a všechna jiná práva včetně práva vlastnického. Zákoník nehmotné věci vymezoval velmi obecně, což nutilo právní praxi, aby vykládala „jiná práva“ extenzivněji. Na základě extenzivního výkladu, pak bylo za věci hmotné považováno vše, co mělo povahu tzv. jiných práv (obchodní tajemství, vynález, podnik byl definován jako soubor věcí hmotných i nehmotných apod.).²⁴

2.1.2 Věci movité a nemovité

Z výše uvedeného vyplývá, že rakouský ABGB dělí věci na věci hmotné i nehmotné, nicméně v jeho dalších částech definuje další dělení a to: *na věci movité a nemovité, věci dělitelné a nedělitelné, věci užitkovatelné a neužitkovatelné, věci ocenitelné a neocenitelné, věci mimo obchod a věci in commercio* a dále pak definoval *věc hromadnou, příslušenství a součást věci, ale nezapomněl ani na věci volné, veřejný a obecný statek*.²⁵ Rozdělení věci na věci movité a nemovité můžeme nalézt v ustanovení § 293 ABGB. Za věci movité byly považovány věci, které lze přenášet z místa na místo, aniž by změnilly svou podstatu. Všechny ostatní věci pak byly kategorizovány jako věci nemovité. Do kategorie nemovitých věcí však patřily i ty věci movité, které byly zákonem nebo vlastníkem určeny jako příslušenstvím. K věcem nemovitým též patřily práva spojená s držbou věci nemovité jako reálná břemena, rybolov, pozemkové služebnosti či honební právo. Z dnešního hlediska můžeme k paradoxním příkladům v otázkách movitých a nemovitých věcí uvést příkladmo jelena žijícího v lese (věc movitá), ale v okamžiku jeho ulovení se změnil na věc nemovitou.

²⁴ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 258*

²⁵ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, tamtéž*

Velmi podobným příkladem byly ryby plovoucí v rybníku (věc nemovitá), okamžikem jejich vylovení došlo ke změně na věc movitou apod.

2.1.3 Superficies solo cedit

Taktéž v rakouském zákoníku platila zásada *superficies solo cedit* vyjádřená v ustanovení §297 ABGB podle kterého „*patřily k nemovitostem věci ty, které byly na pozemku zřízeny s tím úmyslem, aby tam trvale zůstaly jako: domy a jiné budovy se vzduchovým prostorem v kolmé čáře nad nimi; rovněž: nejen vše co je do země zapuštěno, ve zdi upevněno, přinýtováno a přibito, jako: kotly na vaření piva, na pálení kořalky a zazděné skříně, nýbrž i takové věci, které jsou určeny, aby se jich při nějakém celku stále užívalo: na příklad u studně okovy, provazy, řetězy, hasící nářadí a podobně*“.²⁶ Nemovitostmi pak podle shora uvedené definice nebyly stavby zřízené pouze na určitou dobu, nicméně existovaly i výjimky jako byly sklepy zřízené pod cizím pozemkem zapisované do zvláštních sklepních knih.

Definice *stroje* jako věci přinesla až třetí dílčí novela, kdy bylo do ABGB vloženo ustanovení §297a. Podle tohoto ustanovení, byť byly stroje spojeny s nemovitou věcí, nebyly považovány za příslušenství, jestliže bylo ve veřejné knize se svolením vlastníka poznamenáno, že jsou ve vlastnictví někoho jiného.

2.1.4 Věci dělitelné a nedělitelné

Dalším kritériem pro rozlišování věcí je jejich *dělitelnost nebo nedělitelnost*. Za dělitelné věci byly považovány ty, u kterých nedocházelo ke zmenšení své hodnoty, mohly být rozděleny na stejnorodé části, tak, že oddělené části se odlišovaly velikostí a množstvím, ale jejich úhrn dal opět hospodářský celek. Podle ustanovení §843 ABGB byly nedělitelné ty věci, které nemohly být rozděleny vůbec nebo bez zmenšení své hodnoty. Za tyto věci se zpravidla považovaly nemovitosti. V případě, že věc náležela více osobám, jednalo se o *dělení práva* a nikoliv o dělení věci.

V ustanovení §301 ABGB je obsaženo lapidární rozlišení věcí na věci spotřebitelné a nespotebitelné. Za spotřebitelné byly definovány ty věci, které nelze užívat, aniž by byly zničeny nebo spotřebovány, v opačném případě

²⁶ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 259*

se jednalo o věci povahy nespoteřbitelné. Podle Winiwartera byly věci spotřebitelné zároveň i věcmi zastupitelnými.²⁷

2.1.5 Věc hromadná

Pojednání o hromadné věci nalezneme v ustanovení §302 ABGB. Velice výstižně definoval hromadnou věc J. Sedláček, podle kterého, *hromadná věc tu je tehdy, spojí-li se více věcí souřadně tak, že dohromady mohou plnit vyšší úkol, než jaký plní každá pro sebe.*²⁸ Tím, že dochází ke spojení více věcí ve vyšší spolek, však nemizí jejich individualita. Zákoník jako příklad hromadné věci explicitně uváděl sklad zboží, nicméně do této kategorie byly řazeny například knihovna či stádo. I přes značnou kritiku některých civilistů považujíc pojem hromadná věc za pojem nepřesný a neurčitý, který koneckonců podle nich způsobuje neurčitost vlastnických poměrů a tím i nemožnost být předmětem právních vztahů, vyhrála názorová apologie s odůvodněním hospodářské sounáležitosti jednotlivých věcí. Sedláček svou argumentaci opíral o svůj příkladný názor, podle kterého staré kusy dobytka ve stádu byly nahrazeny mladými kusy, a přesto si stádo zachovalo svou individualitu. Za hromadnou věc byly dále považovány občanským zákoníkem například jmění, pozůstalost či podnik.

2.1.6 Příslušenství

Na straně druhé můžeme ABGB charakterizovat jako zákoník terminologicky nejednotný. Terminologická nejednotnost se týkala pojmů, jako je příslušenství, součástí věcí, věci vedlejší či přírůstek. V občanský zákoník používal například pro příslušenství širší a užší pojetí. Širší pojetí nalezneme v ustanovení §294 ABGB, podle kterého se příslušenstvím rozumělo to, co bývá s věcí trvale spojeno. Do této kategorie spadal nejen přírůstek věci, za podmínky, že nebyl oddělen, ale i věci vedlejší, bez nichž nebylo možné hlavní věc užívat nebo které zákon či vlastník určil, aby byly používány trvale s věcí hlavní. A contrario za příslušenství v užším slova smyslu byly považovány věci, které nebyly součástí hlavní věci, nicméně byly s ní v hospodářské spojitosti a též byly určeny k trvalému užívání s hlavní věcí. Za základní podmínky vzniku příslušenství se vyžadovalo:²⁹

1. věc musí sloužit hospodářskému účelu věci hlavní,

²⁷ WINIWARTER, J. in VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 262*

²⁸ SEDLÁČEK, J. *Občanské právo československé. Všeobecné nauky.* 1931, s. 200

²⁹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 261*

2. *musí sloužit k trvalému užívání věci hlavní,*
3. *vedlejší věc musí patřit vlastníku věci hlavní,*
4. *věc hlavní a věc vedlejší musí být v určitém prostorovém vztahu, tak, aby vedlejší věc mohla sloužit vyznačenému účelu.*

Z výše uvedených podmínek, za kterých dochází ke vzniku příslušenství, pak nevyplývá totiž nic jiného než zásada: „*příslušenství sdílí osud hlavní věci*“.

2.1.7 Věci cenitelné a necenitelné

Pojednání o věcech cenitelných a necenitelných jsou obsaženy v ustanovení §303 ABGB. Podle tohoto ustanovení se za věci cenitelné považují takové, jejichž hodnota může být v obchodě určena srovnáním s jinými věcmi. Do této kategorie zákoník explicitně uvádí služební výkony, práce rukou i hlavou. Věci necenitelné jsou pak definovány jako věci, u nichž nelze jejich hodnotu určit srovnáním s jinými věcmi v obchodě.

2.1.8 Veřejné jmění a veřejný statek

Konečně veřejný statek, státní statek, obecní statek, obecné jmění nebo věci volné nalezneme v ustanovení §287 a §288 ABGB. Tyto věci se rozdělovaly podle subjektu, jemuž náležely. Veřejnými věcmi byly takové věci, které byly ve vlastnictví veřejné územní korporace. Tyto věci se dělily na:³⁰

1. Veřejné jmění, které se dále dělilo na:
 - a) *Správní jmění* – úřední budovy a kasárna.
 - b) *Finanční jmění* – horní díla, cenné papíry apod.
2. Veřejný statek, tj. nemovité věci, které byly zákonem nebo výrokem příslušného úřadu určeny k veřejnému užívání, jako veřejná voda a veřejné cesty. O tom, zda věc byla veřejným statkem a o tom, co náleželo k obecnému užívání také, zda zřízením určitého práva nebylo omezeno obecné užívání, rozhodovaly správní úřady.

Ze shora uvedeného vyplývá, že ABGB vychází z extenzivního pojetí věci v právním smyslu, v některých aspektech bych jej hodnotil jako zákoník obsahující stručně formulovaná krátká ustanovení, srozumitelná, ale na straně druhé trpí

³⁰ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí, I. díl, 2012, s. 262*

určitou terminologickou nepřesností, která se stává prostorem pro mnohé názorové konflikty.

Naproti tomu pravým opakem, který se ubíral restriktivní cestou pojetí věci v právním smyslu, bezesporu patřil německý občanský zákoník, který v ustanovení § 90 BGB řadil k věcem v právním smyslu toliko hmotné předměty a pouze takové mohly být předmětem vlastnického práva. Toto restriktivní pojetí bylo později převzato i do občanského zákoníku č. 141/1950 Sb. a občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.³¹

2.2 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937

V podvečer 28. října zasedalo plénum NV, který jako nejvyšší zákonodárný orgán schválil na základě návrhu A. Rašína historický zákon o zřízení samostatného československého státu č. 11/1918 Sb. z. a n. zvaný *recepční zákon*. Zákon v preambuli konstatoval, že vznikl samostatný československý stát. Prozatímně byly v platnosti ještě celorakouské zákony. V zájmu společenské stability do nově se vytvářejícího státního celku byl recipován rakouský i uherský státní aparát a právní řád, což se samozřejmě týkalo také Všeobecného občanského zákoníku rakouského.

V českých zemích tak platilo právo rakouské, na Slovensku a Podkarpatské Rusi právo uherské. Existující právní dualismus byl jednou z hlavních úvah o revizi nejen občanského práva. Výsledkem dlouholeté práce byla osnova vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 dobře zapadá do skupiny středoevropských zemí, jejichž národní úpravy byly ovlivněny rakouským občanským zákoníkem. O tom, že se jedná, o revidovaný text obecného občanského zákoníku nebylo pochyb. Druhým důvodem byla snaha o odstranění německého jazyka. Z těchto výše uvedených důvodů byla připravena osnova československého občanského zákoníku z roku 1937, která však nestačila být schválena.

Byl-li vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 pouze revidovaným textem ABGB, pak i pojetí věci v právním smyslu bylo extenzivní. Vládní návrh ve svém *Dílu druhém nazvaném Práva majetková*,

³¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné I.* 2009, s. 239.; ELIÁŠ, K. *Věc. Pozitivistická studie.* Právník, 1992, s. 696

Hlava IV. O věcech v ustanovení §80 obsahuje definici věci. Toto ustanovení hovoří o tom, že *majetková práva se týkají věci v právním smyslu. Věci v právním smyslu je vše, co je rozdílné od člověka a slouží potřebě lidí.*³² *Hlava IV O věcech* není ničím jiným nežli recepcí jednotlivých ustanovení z ABGB, přičemž, ustanovení §81 obsahuje jednotlivé dělení věcí takto:³³

- *hmotné a nehmotné* (§82), nehmotnými věcmi jsou zejména práva
- *movité a nemovité* (§83),
- *hlavní a příslušenství* (§85),
- *jednotlivé a hromadné* (§91),
- *zůživatelné a nezůživatelné* (§92),
- *zastupitelné a nezastupitelné* (§93)
- *cenitelné a neocenitelné* (§94, 95, 96 a 97).

2.3 Pojetí věci v občanském zákoníku číslo 141/1950 Sb.

Občanský zákoník z roku 1950, někdy též nazývaný jako *střední kodex*³⁴, byl kodexem, který nahradil více než sto let účinnosti Všeobecného občanského zákoníku (ABGB) na našem území.

Občanský zákoník se dělil celkem na šest částí, opíral se o řadu nových principů, rozlišoval několik druhů vlastnictví, přičemž preferoval zejména vlastnictví socialistické. Na prvním místě již nestál zájem jednotlivce, nýbrž zájem společnosti. Ve druhé části zákoníku nazvané „*Obecná ustanovení*“ definoval zákonodárce osoby, charakterizoval věci a práva, vymezil náležitosti právních úkonů a dále pak upravil zastupování a zmocnění, počítání času a v neposlední řadě i promlčení. Věc v právním smyslu byla zákonodárcem definována restriktivně jako předmět občanskoprávních poměrů. Podle zákonodárce byly věcmi jen ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidským potřebám. Zákonodárce tím vyloučil z pojetí věci práva jako tzv. věci nehmotné.³⁵ Zákoník však neměl dlouhého trvání a záhy byl i sám nahrazen občanským zákoníkem z roku 1964.

³² K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, s. 349

³³ K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, s. 349-350

³⁴ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny.* 2016, s. 576

³⁵ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny.* 2016, s. 577

Tento právní předpis byl výsledkem tzv. *právníkové dvouletky* (1948-1950). Po únoru 1948 a následném převzetí moci komunistickou stranou (pozn. požadavek na vybudování nového právního řádu byl vyřčen samotným K. Gotwaldem na sjezdu UV KSČ). Období právníkové dvouletky lze charakterizovat jako období, ve kterém unifikuje právo na celém československém státu, nově přijaté právní normy odpovídají pounorovým, sociálním a kulturním událostem a v neposlední řadě v tomto období dochází ke kodifikaci nejvýznamnějších právních oblastí, zejména v oblasti občanského a trestního práva. Hlavní předlohou tohoto kodexu se stává sovětská koncepce.

V oblasti občanského práva docházelo k odstranění tradičních principů *ius civile* vybudovaného na základech práva římského. Typickým příkladem byl odklon od římskoprávní zásady *superficies solo cedit*. Vedle tohoto odklonu, dochází k odstranění tradičního právního dualismu rozlišujícího právo veřejné a soukromé. Začíná převládat třídní charakter práva a v neposlední řadě dochází k rozdrobení tradiční civilistické materie a k zúžení občanského práva pouze na majetkové právo. Rodinné právo bylo vyčleněno a materie upravena v zákoně o právu rodinném. Stále více se prosazuje kolektivismus na úkor individualismu, což se projevilo zejména v oblasti vlastnictví. Dochází k posilování centralismu, převládá kogentní právní úprava. Občanské právo je redukováno pouze na funkci jakési ho nástroje k prosazování hospodářských a ideologických cílů a v neposlední řadě dochází k přehnané snaze co nejvíce zjednodušit právní úpravu, což se mimo jiné podepsalo na podobě nové definice věci v právním smyslu.

V občanském zákoníku již lze vysledovat přechod od extenzivního pojetí k restriktivnímu pojetí věci v právním smyslu, neboť ustanovení §23 definuje věci jako *ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží potřebě lidí*. Tento zákoník přiznává ovladatelným přírodním silám povahu věci v právním smyslu. Za věci se již jak je patrné nepovažovaly nehmotné věci (práva). Práva byla upravena samostatně jako předmět občanskoprávních vztahů a to v ustanovení §28, podle kterého *„předmětem právního obchodu může být i právo, pokud to povaha jich obou dopouští; v těchto případech platí přiměřeně ustanovení o právních poměrech, jejichž předmětem jsou věci.“*³⁶ a zároveň v ustanovení §29 zakotvuje možnost, aby právo týkající se nemovitě věci bylo možno koncipovat jako právo věcné, při splnění stanovených podmínek.

³⁶ §28 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Toto pojetí věci v právním smyslu je jakým si předstupněm vývoje, který pokračuje v občanském zákoníku z roku 1964, nelze si povšimnout jakési roztržitosti tohoto pojetí, které se de facto nepřiklání ani k pojetí úzkému, ale ani k širokému, byť uznává, že práva a zároveň i věcná práva k nemovité věci mohou být považovány za věc v právním smyslu. Tuto roztržitost lze vysledovat dokonce v občanském zákoníku 1964, tím, že se dělení rozšiřuje o byty a nebytové prostory a nakládání s nimi je upraveno zvláštním zákonem. Za zmínku stojí, zvláště při vztahu k institutu věci v právním smyslu, úprava vlastnictví, zejména pak ustanovení §100 - § 110.³⁷ Předmětem osobního vlastnictví jsou „*věci domácí a osobní potřeby, rodinné domky a úspory nabyté prací*“ obsažené v ustanovení §105.

Zdůvodnění absence nehmotné věci v ustanovení §23 nalezneme v důvodové zprávě. Argumentem se stalo tvrzení, že práva, jako věci nehmotné, odporují samotnému lidskému chápání.³⁸ Součástí věci bylo podle ustanovení §24 SZ považováno vše, co k věci podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc anebo její oddělitelná součást poškodila nebo podstatně znehodnotila.³⁹ Střední zákoník se zároveň v ustanovení §25 odklání superfiální zásadu, což je patrné ze samotné dikce „*stavby nejsou součástí pozemku*“. Definicí věci nemovité zejména pak pozemků a staveb je obsaženo v následujícím ustanovení, kromě dočasných staveb.⁴⁰ Definice příslušenství je obsažena v ustanovení §27, podle kterého *vedlejší věci náležící vlastníku věci hlavní a jsou vlastníkem určeny k tomu, aby se jich s touto věcí trvale užívalo*.⁴¹

Srovnáme-li NOZ s úpravou obsaženou ve středním zákoníku, pak lze vnímat naprosto zřetelné rozdíly v posuzování věcí hmotných a nehmotných, zejména v tom, zda je ten či onen zákoník považuje za věci v právním smyslu.

³⁷ důvodová zpráva k OZ 1950: „*Úvodní paragraf kapitoly o právu vlastnickém zdůrazňuje, že zdrojem bohatství a síly naší lidově demokratické republiky a blahobytu jejího pracujícího lidu je socialistické vlastnictví. Proklamuje jeho nedotknutelnost a dává tím i právně závaznou směrnici pro výklad zákoníka.*“ [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_07.htm

³⁸ Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva. Obecná část k zákonu č. 141/1950 Sb.* [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_07.htm

³⁹ K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, s. 445

⁴⁰ K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, tamtéž

⁴¹ K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, s. 446

Střední zákoník oproti NOZ opustil věci nehmotné a taktéž opustil zásadu *superficies solo cedit*. Pokud však komparujeme ustanovení týkající se součástí věci a příslušenství, pak se v tomto ohledu jedná o velmi podobnou úpravu. Musíme si však uvědomit historické okolnosti vzniku této právní úpravy.

2.4 Pojetí věci v občanském zákoníku číslo 40/1964 Sb.

Vznik nového občanského zákoníku je spjat především s ideologickými důvody. Svou neodmyslitelnou roli zde sehrálo přijetí tzv. „*Socialistické ústavy*“ neboli *Ústavy Československé socialistické republiky*, kterou přijalo Národní shromáždění 11. července 1960. Přijetím ústavy došlo ke změně názvu státu na název Československá socialistická republika (ČSSR). Ústava mimo jiné zaváděla vedoucí úlohu KSČ.

Záměrem komunistické strany, po přijetí nové ústavy, bylo vytvoření nového zákoníku, který měl apriori upravit občanskoprávní vztahy tak, aby byly konformní s novým socialistickým režimem, což dle mého názoru je výstižně obsaženo v důvodové zprávě, v níž je stanoveno, že: *Občanský zákoník z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.) vznikl za podstatně jiné situace, než jaká je dnes. Charakteristickým rysem tehdejší ekonomiky bylo, že vedle socialistického sektoru existoval i soukromokapitalistický sektor a že podstatnou roli hrál sektor malovýrobní. Socialistický sektor nebyl dosud plně upevněn, socialistické společenské vlastnictví nebylo ještě zcela konsolidováno, socialistické formy organizace výroby a plánovité řízení hospodářství se teprve začínaly rozvíjet. Jeho další vývoj bylo možno předvídat jen v hrubých rysech a bylo prakticky vyloučeno v právním předpise podrobně upravit překotně se vyvíjející vztahy socialistického hospodářství. Za těchto okolností nebylo možno vypracovat takový občanský zákoník, který by plně vyjadřoval socialistický obsah společenských vztahů.*⁴²

Bohužel, tato řekněme „socialistická reforma“ občanského zákoníku postrádala jakoukoliv definici věci v právním smyslu. Podle K. Eliáše *občanský zákoník o věcech v právním smyslu ani nemluví (výraz „věc“ v právním smyslu užil jen §5 odst. 2 ObchZ). Je to důsledek primitivního materialismu, v jehož duchu byl občanský zákoník v roce 1964 zpracován. „Definici věci občanský zákoník neobsahuje, neboť věc je přírodní fakt, který nepřísluší právu definovat.“ Za toho*

⁴² Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva. Obecná část k zákonu č. 40/1964 Sb.* [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_09.htm

stavu vytvořila definici věci v právním smyslu doktrína, podle níž jsou věci ve smyslu § 118 a 119 ObčZ.⁴³

Občanský zákoník v ustanovení §118 definuje, co je předmětem občanskoprávních vztahů. Předmětem občanskoprávních vztahů podle tohoto ustanovení jsou:⁴⁴

- *věci,*
- *byty a nebytové prostory,*
- *práva, pokud to jejich povaha připouští,*
- *jiné majetkové hodnoty, pokud to jejich povaha připouští.*

Jak již bylo výše uvedeno, občanský zákoník věc v právním smyslu nedefinuje, nicméně za věc považuje jen *hmotné předměty* a to za předpokladu jejich *ovladatelnosti a užitečnosti* (slouží potřebě lidí), přičemž oba tyto předpoklady musí být splněny kumulativně.

Ovladatelnost musí být posuzována objektivně v tom smyslu, zda je vůbec v mezích lidských možností takovou věc ovládat, přičemž je nepodstatné, zda daná věc je ovladatelná v daném okamžiku nebo určitou osobou. Stejně tak užitečnost je nutné posuzovat objektivně.

Věc v právním smyslu je tak profilována jednak její ovladatelností jednak její užitečností. Podle K. Eliáše *se užitečností nerozumí jen faktické přinášení užitku vlastníkovi (co se stalo pro vlastníka nepotřebným, takže to uložil do sklepa, nepřestává tím být věcí), ale objektivní způsobilost přinášet především hospodářský užitek (čímž se nevylučuje užitek estetický i jiný). Užitečné je, co je prospěšné pro život člověka, a tedy má i hodnotu. Užitečnost není vnitřní vlastností věci (s věcí trvale a neoddělitelně spjatou); o tom, co je užitečné, a co tedy je vzhledem k tomu věcí, rozhodují lidská vůle a poznání i schopnosti člověka.*⁴⁵

V tomto ohledu souhlasím s názorem K. Eliáše, pouze bych tento názor doplnil o subjektivní pohled na danou věc. To, co je pro člověka užitečné tak rozhoduje ve své podstatě pouze člověk, který je schopen věci v právním smyslu

⁴³ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva.* [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://docplayer.cz/8093076-Karel-elias-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-pravni-rozhledy-4-2007-s-119-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-prof-dr-judr-karel-elias-plze.html>

⁴⁴ KNAPP, V. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I.* 2002, s.225

⁴⁵ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva.* [online], [cit. 26. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://docplayer.cz/8093076-Karel-elias-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-pravni-rozhledy-4-2007-s-119-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-prof-dr-judr-karel-elias-plze.html>

takovou vlastnost (užitečnost) přiznat na straně jedné, na straně druhé je potřeba mít na paměti i onen subjektivní přístup, to co pro jednoho člověka se zdá být neužitečné, nemusí pro jiného automaticky znamenat to samé, ba právě naopak může mu to přinášet užitek.

Kritérium užitečnosti již však bylo napadeno Kindlem, který tvrdí, že toto kritérium bylo prolomeno právní úpravou zákona o odpadech, a z tohoto důvodu tento pojmový znak vnímá jako přeživší. Ve své argumentaci se opírá o ustanovení § 3 zákona o odpadech. Podle tohoto ustanovení je odpadem každá movitá věc, které se člověk zbavuje, protože je pro něho neužitečná, nicméně i nadále si tento „odpad“ podržuje vlastnost movité věci. Podle Kindla právě veřejnoprávní úprava překonala kritérium užitečnosti. Proti tomuto názoru se zvedla vlna kritiky. *Někteří autoři argumentovali samotnou povahou zákona o odpadech, který je ve vztahu k občanskému zákoníku jako lex specialis práva veřejného, který nemá žádný vliv na obecné soukromé právo a nelze dosah této zvláštní úpravy generalizovat.*⁴⁶

2.4.1 Res extra commercium

V první řadě je potřeba zdůraznit, že některé věci mohou být vyňaty z občanskoprávních vztahů a to z důvodu nemožností s takovými věcmi vůbec nakládat (*res extra commercium*), anebo možnost s takovými věcmi nakládat pouze omezeně. Tom znamená, že některé věci jsou a mohou být vyjmuty z přirozených důvodů, jiné mohou být vyňaty například na základě ustanovení zvláštního veřejnoprávního předpisu.

Do první kategorie *res extra commercium* lze zařadit takové věci, které si člověk nemůže podrobit a v římském právu byly označovány jako „*res omnium communes*“, kam lze zařadit například vzduch, plynoucí vody či moře. *Ex lege* mohou být věci vyloučeny věci z občanskoprávního vztahu, jejichž nabývání, zcizování či jiné dispozice upravuje ustanovení zvláštního veřejnoprávního předpisu. Typicky tak půjde a střelné zbraně a střelivo, jejichž užívání, nakládání upravuje zákon o zbraních a střelivu. A konkrétně v souvislosti se zbraněmi

⁴⁶ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. [online], [cit. 26. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://docplayer.cz/8093076-Karel-elias-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-pravni-rozhledy-4-2007-s-119-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-prof-dr-judr-karel-elias-plze.html>

je nabytí obvykle vázáno na splnění určitých zákonných podmínek a na vydání povolení v podobě zbrojního průkazu. Nakládání je též vyloučeno u omamných a psychotropních látek.

Důvody omezené dispozice mohou být různé. Mohou vyplývat přímo z povahy věci (ohrožení lidského života, veřejného zdraví apod.) nebo se koneckonců může jednat o jiné příčiny (např. etické). Důsledkem pak může být úplné nebo částečné vyloučení k takovým věcem nabytí vlastnické právo. Typickým příkladem je bezesporu povaha povrchových a podzemních vod, které jsou vyloučeny z předmětu vlastnického práva, což deklaruje ustanovení §3 odst. 1, který říká: „*Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují; práva k těmto vodám upravuje tento zákon.*“⁴⁷ Povrchové vody dokonce nejsou ani ve vlastnictví samotného státu. K takovému názoru dospěl ve svém nálezu Nejvyšší soud ČR, který k dané problematice uvádí: „*Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují; práva k těmto vodám upravuje tento zákon (§ 3 odst. 1 vodního zákona č. 254/2001 Sb.). Vlastníkem povrchových vod, o které v řízení jde, tak není ani stát; jde o tzv. res extra commercium.*“⁴⁸

2.4.2 Třídění věcí

V občanském zákoníku nalezneme třídění věcí v ustanovení §119, přičemž v jeho prvním odstavci zákonodárce vymezuje základní třídění a to na *věci movité a nemovité*.

Věci nemovité (nemovitosti) zákonodárce definuje v odstavci druhém, tak že *jsou to pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem*.⁴⁹ Pozemkem zákonodárce rozumí tu část zemského povrchu, *oddělenou od sousedních částí vlastnickou hranicí, hranicí držby, hranicí druhu pozemků, která je zobrazena jako parcela v katastrální mapě průmětem do zobrazovací roviny, označená parcelním číslem, názvem katastrálního území a vedena jako předmět vlastnictví v souboru*

⁴⁷ zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1244/2007. [online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4DDC554E437405D7C1257A4E0064DB2E?openDocument&Highlight=0

⁴⁹ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

popisných informací katastru nemovitostí České republiky.⁵⁰ Zákonnou definicí „stavby“ bychom v zákoně jen těžko hledali, zákonodárce její povahu jako nemovitosti dovozuje s jejího spojení se zemí pevným základem. Dále ustanovení §120 odst. 2 tohoto zákona hovoří o tom, že *stavba není součástí pozemku*. Tímto ustanovením občanský zákoník de facto navazuje na ustanovení §25 středního kodexu a odklání se od superficiální zásady.

V této souvislosti je na místě připomenout některá důležitá fakta deklarující tento odklon. Zákonodárce i nadále preferuje jako primární socialistického vlastnictví (státní a družstevní). Důležitou roli hrálo též osobní vlastnictví, které občanům sloužilo k uspokojování jejich hmotných a kulturních potřeb. Do osobního vlastnictví patřila především práce občana ve společnosti a pro společnost, příjmy a úspory z práce, ze sociálního zabezpečení, věci osobní a domácí potřeby nebo také rodinné domy či rekreační chaty. Z předmětu osobního vlastnictví byly vyloučeny zejména pozemky a to z důvodu, že socialistické zřízení považovalo za základní výrobní prostředek půdu a další věci, které nesloužily výlučně k osobní spotřebě občanů. Stavební pozemky byly z osobního vlastnictví vyloučeny úplně a dispozice s nimi byla velmi omezená. Nezastavěné stavební pozemky mohly být převáděny pouze na stát či socialistickou organizaci.⁵¹ Postavení soukromého vlastnictví ve vztahu k socialistickému vlastnictví v oblasti jeho ochrany bylo velmi chabé a bylo považováno za nežádoucí formu vlastnictví, proto jako takové je upraveno až v závěrečných ustanoveních kodexu. Pro ilustraci zde uvádím „ono“ ustanovení občanského zákoníku (obrázek č. 1).⁵²

obrázek č. 1: ustanovení §489

Občanskoprávní vztahy vznikají i z individuálního vlastnictví k věcem, jež nejsou předmětem osobního vlastnictví (soukromé vlastnictví); také toto vlastnictví je chráněno proti neoprávněným zásahům.

Věci se podle občanského zákoníku dále dělily na *věci zastupitelné* a *nezastupitelné*. Zákonodárce za zastupitelné věci považoval ty věci, u nichž

⁵⁰ KNAPP, V. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I.* 2002, s.228

⁵¹ § 490 odst.2 zákona č.40/1964 Sb., *Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů*

⁵² *úplné znění občanského zákoníku č.40/1964 ze dne 26. 2.1964.*[online] [cit. 26. 1. 2017] dostupné z WWW.

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_\(%C4%8Ceskoslovensko,_1964](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_(%C4%8Ceskoslovensko,_1964)

nezáleží na jejich identitě a uspokojení potřeb je možné jinou věcí téhož druhu a jakosti. Do této kategorie tak zahrnoval potraviny, peníze, stroje, nástroje apod. Za nejdůležitější zastupitelnou věc byly považovány peníze. Naopak nezastupitelnými věcmi byly ty, které nebylo možno takto nahradit. Do této kategorie tak byly řazeny originální věci z oblasti výtvarného umění, archeologické unikáty apod.

Dále jsou tříděny na věci určené podle druhu (*generické*), které jsou podle odborné publikace určeny druhovými znaky podle počtu, míry nebo váhy⁵³, jejich opakem pak jsou věci určené jednotlivě (*individuální*), které danou věc individualizují a odlišují je od ostatních svou nezaměnitelností (typicky nemovitosti). Toto rozlišení je významné zejména pro určování jednotlivých smluvních typů, jako jsou nájem, půjčka či výpůjčka apod.

Věci jsou dále tříděny na věci *zuzivatelné (topivo, potraviny) a nezuzivatelné*, věci *dělitelné a nedělitelné*. Za věci dělitelné zákonodárce považuje ty, při jejichž rozdělení nedojde ke změně jejich hospodářského určení nebo znehodnocení. Nedělitelnými věcmi jsou takové věci, které reálným dělením se stávají neupotřebitelnými a které se podle okolností zcela znehodnotí (kusy nábytku, stroje apod.).

Ustanovení §121 odst. 1 občanského zákoníku je věnováno věci hlavní a příslušenství. Podle tohoto ustanovení jsou *příslušenstvím věci, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby byly s hlavní věcí trvale užívány*⁵⁴. Pojmovými znaky podle Knappa jsou:⁵⁵

- *jedna z věcí je věc hlavní, druhá příslušenstvím (kúlna ve vztahu k obytnému domu),*
- *příslušenství musí náležet vlastníku věci hlavní (klíč k domu),*
- *příslušenství musí být vlastníkem určeno k trvalému užívání spolu s věcí hlavní (rezervní kolo),*
- *příslušenství může být od věci hlavní odděleno, může však jít i o věci technicky spojené (zpětné zrcátko u automobilu).*

V tomto ohledu je nutné mít na paměti dvě věci, za prvé, při převodu vlastnictví sdílí příslušenství věci osud věci hlavní bez ohledu na to, zda

⁵³ KNAPP, V. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I.* 2002, s.230

⁵⁴ K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, s. 627

⁵⁵ KNAPP, V. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I.* 2002, s.230

si účastníci smlouvy toto ve smlouvě upravili či nikoliv, za druhé je příslušenství samostatnou věcí v právním smyslu, je tak možné, pokud neztratí svůj charakter příslušenství, činit právní úkony týkající se pouze příslušenství. Příslušenstvím pohledávky jsou podle odstavce třetího totožného ustanovení úroky, též úroky z prodlení nebo poplatky z prodlení a naopak smluvní pokuta příslušenstvím není.

Součástí věci občanský zákoník upravuje v ustanovení §120 odst. 1, podle kterého je *součástí vše, co k ní podle povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc jako celek znehodnotila.*⁵⁶ Rozdíl mezi příslušenstvím a součástí věci je bezesporu fakt, že součástí věci není samostatnou věcí v právním smyslu. Znehodnocení chápe zákonodárce jak její zničení, poškození hlavní věci, ale také její funkční znehodnocení (typicky půjde například o motor u automobilu). Odborná publikace pak uvádí jako součást domu například dveře, okna, zábradlí apod. Součástí věci a věc hlavní lze charakterizovat jako jediný celek podrobený jednotnému právnímu režimu (tzn. jediná věc v právním smyslu). Ke smluvnímu převodu součástí věci se též vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí, ve kterém konstatuje: *„součást věci přechází na nabyvatele věci bez ohledu na to, zda byla ve smlouvě o převodu vlastnického práva k této věci součástí výslovně uvedena; není významné, zda si nabyvatel uvědomil, že nabývá i tuto součást věci“.*⁵⁷

⁵⁶ K. SCHELLE, TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* 2012, s. 627

⁵⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1118/2005[online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW.

[http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4DDC554E437405D7C1257A4E0064DB2E?openDocument&Highlight=0,](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4DDC554E437405D7C1257A4E0064DB2E?openDocument&Highlight=0)

3 Věci podle současné právní úpravy de lege lata

Kapitola třetí se zaměřuje na definování věci v právním smyslu podle nového občanského zákoníku. Dále na třídění věci podle nové právní úpravy a na témata úzce spojená s věcmi. První kapitola je věnována krátkému historickému exkurzu, na tento krátký exkurz navazuje již samotné nové pojetí věci včetně třídění věci a další témata včetně res extra commercium, lidského těla a zvířete, která v novém občanském zákoníku se nepovažují za „věci“.

3.1 Historický exkurz

Vznik občanského zákoníku č.40/1964 Sb., byl spjat s ideologickými důvody. Vlivem změn provedených v tomto občanském zákoníku dochází k totálnímu odchýlení od evropské kontinentální konvence. Podle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku byl teoretickou koncepcí jeho institutů marxismus leninismus a ideologicky byla úprava zákoníku zaměřena na „živé socialistické vztahy“.⁵⁸ Svou koncepcí se odmítl jakkoli přizpůsobovat formám, které vyhovovaly nesocialistickému sektoru. Základní ideologii představovala doktrína jednoty a vzájemné podmíněnosti zájmů občana a socialistické společnosti. Výchozíkem této doktríny, pak byla premisa, že společnost, resp. stát se o jednotlivé občany postará a každý občan má naopak plnit všechny své povinnosti vůči této společnosti. Ve vztahu ke společnosti se jednalo zejména o povinnost pracovat ve prospěch společnosti a státu neboli *zájem jednotlivce byl podřazen zájmu státní moci*. „Nové“ občanské právo se stává nástrojem řízení společnosti, jehož primárním úkolem bylo chránit především třídní zájmy a hodnoty v systému jednotně řízené hospodářské soustavy. Jestliže na vrcholu pyramidy stojí třídních zájmy a hodnoty, pak bylo jasné, že společenské poměry občanů navzájem chápal jako druhotné. Mezi priority řadil poměry mezi socialistickými organizacemi na straně jedné a občany na straně druhé.

Důvodová zpráva se v části nazvané *zhodnocení platné právní úpravy* zabývá celkovou právní úpravou občanského zákoníku (1964). V prvé řadě hovoří o jednoduchém materialismu jako základním myšlenkovém hledisku. Ve vztahu k pojetí věci v právním smyslu důvodová zpráva uvádí: *Jiným příkladem může být*

⁵⁸ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017] dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egi-JWQgrs6BNO_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

pojetí věci v právním smyslu omezené jen na hmotné předměty, z něhož naše občanské právo vychází od roku 1950 s argumentem, že dosavadní pojetí práv jako věcí nehmotných „odporuje lidovému chápání“ (DZ k § 23 zák. č. 141/1950 Sb.). Odtud postupně vznikla tripartice předmětů právních vztahů jako věcí, práv a jiných majetkových hodnot (§118 obč.z.), promítnutá do řady právních konstrukcí.⁵⁹

V dalších částech důvodové zprávy se zaměřuje na kritiku kodifikace, která je zaměřena primárně na úpravu majetkových vztahů. Kodifikace, která byla iniciátorem a koneckonců vedla k rozpadu tradiční soustavy soukromého práva na samostatná odvětví a na soubor dílčích „samostatných“ kodexů opřených o koncepci komplexních úprav, typickou pro totalitní právní myšlení.⁶⁰ Obrací se proti člověku a jeho zájmům, bezúčelně obtěžuje a prodražuje každodenní činnosti soukromého života. Samotný výčet důvodů, kritiky však není konečný a není ani smyslem této práce. Toto vše vyústilo k přijetí Nového občanského zákoníku.

Nový občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 byl přijat jako zákon číslo 89/2012 Sb. Z výše uvedeného lze dovodit, že jedním z programových cílů, jak uvádí důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, byla diskontinuita vůči „socialistickým občanským zákoníkům“, pro něž je charakteristický odklon od evropské kontinentální právní konvence. Na straně druhé proklamuje vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 jako základní ideový zdroj rekodifikace, byť vzhledem k pomnichovským událostem, nebyl přijat. Svůj neocenitelný význam je spatřován v modernizační revizi rakouského obecného zákoníku občanského (ABGB, 1811) v konfrontačním vztahu s novějšími evropskými zákoníky (německým a švýcarským) jako představitel tradičního středoevropského právního myšlení. Daná východiska můžeme také sledovat v novém pojetí věci a jejím rozdělení.

⁵⁹ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. [online] [cit. 27. 1. 2017] dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

⁶⁰ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. [online] [cit. 27. 1. 2017] dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

3.2 Nové pojetí věci v právním smyslu

V první řadě je třeba zmínit onen fakt, že občanské právo upravuje pravidla pro chování subjektů občanského práva. Toto chování je pak *předmětem občanského objektivního práva*.⁶¹ Tyto právní pravidla chování stanovují práva a povinnosti, jejich vznik, změnu nebo zánik a zároveň stanovují i jejich výkon.

Zuklínová, Thöndl definují předmět občanskoprávních práv a povinností, když uvádějí: „*je cokoli, jakákoli součást objektivní reality, které se práva a povinnosti mohou týkat, k níž se práva a povinnosti mohou vztahovat, a jež není z okruhu občanskoprávních předmětů vyloučena (např. nebeská tělesa, lidské tělo)*“. Nový občanský zákoník považuje za *předmět občanskoprávních práv a povinností zejména věci v právním smyslu*.⁶²

Věc v právním smyslu je pozitivně vymezena v novém občanském zákoníku (dále jen „NOZ“) a to v ustanovení §489 takto: ⁶³

„Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“

NOZ s sebou přináší mnohé změny ve vztahu k věci a je tedy relevantní a na místě se o těchto změnách zmínit. Za první, *opouští restriktivní pojetí věci v právním smyslu*, které bylo omezeno jen na hmotné předměty a *volí extenzivní pojetí věci v právním smyslu* (§489), v rámci nějž se mezi věci zahrnují i předměty bez hmotné představy. Toto extenzivní pojetí věci v sobě zahrnuje téměř celý rozsah kategorie předmětu občanskoprávních vztahů. Za druhé, *živá zvířata se již nebudou počítat mezi věci v právním smyslu*. A za třetí, NOZ opět zavádí zásadu „*superficies solo cedit*“.

Již v samotném průběhu přípravných prací upozorňovala doktrína (právní nauka) na fakt, že znovuzavedení extenzivního pojetí věci může přinést nemalý problém, na straně druhé bylo deklarováno, že *vyhovuje více čl. 11 odst. 1 Listiny, právě tak jako pojetí mezinárodních smluv na ochranu duševního vlastnictví*.⁶⁴ Motivem k přijetí extenzivní koncepce bylo učinit předmětem úpravy

⁶¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 376

⁶² ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, tamtéž

⁶³ §489 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*

⁶⁴ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 377

i předměty spadající do oblasti duševního vlastnictví (pozn. duševní vlastnictví v sobě subsumuje práva autorská a průmyslové vlastnictví). Z logiky věci se jedná současný technologický pokrok v dnešní postindustriální době, právo a zejména právní praxe musí být schopna na tyto změny flexibilně reagovat, mít prostředky pro nakládání s licencemi, investičními nástroji (opce, futures, swapy, forwardy). Nelze však ve vztahu ke zvolenému pojetí opomenout na práva na plnění (pohledávky).

Pojem věci v právním smyslu je tedy vystavěn na třech základních znacích:⁶⁵

1. *rozdílnost (odlišnost) od osoby (neboli všechno, co není osobou fyzickou i právnickou)*, Na tomto místě je však nutné si uvědomit, že onu *rozdílnost od osoby* nelze chápat doslovně. Z logiky věci vyplývá, že věc je majetkovou hodnotou, a pokud takovou hodnotu hmotné i nehmotné věci nemají, pak zcela bez pochyby věcmi nejsou. Na rozdíl od NOZ takovou podmínku vládní návrh občanského zákoníku z r. 1937 výslovně obsahoval: „*věci jsou jenom takové předměty, kterých se mohou týkat subjektivní majetková práva*“,⁶⁶
2. *schopnost sloužit potřebě osob, tj. užitečnost* (věci, které jsou pro člověka užitečné, přičemž tvůrce v tomto ohledu má na mysli především hospodářský užitek),
3. *ovladatelnost (objektivní schopnost určité součásti v objektivní realitě, která by byla podrobena vůli člověka takovou součástí ovládat)*.

Přičemž shora uvedené body jsou pro vymezení věci v právním smyslu klíčové a *musí být splněny současně (kumulativně)*.⁶⁷ Jestliže jsme na tomto místě definovali věc na základě jejich kumulativních znaků, je relevantní se zmínit také o *pozitivním i negativním vymezení* věci v právním smyslu.

Negativní vymezení se týká lidského těla. Ustanovení §493 říká: „*Lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny, nejsou věci*.“⁶⁸ Podle tohoto

⁶⁵ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, tamtéž

⁶⁶ LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekodifikaci. Věci v právním smyslu*. 2013, s. 15

⁶⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 378

⁶⁸ §493 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*

ustanovení tak věcmi nejsou ani jeho části, ani kdyby byly odděleny, za věci se nepovažují též tzv. umělé části těla, jako jsou např. zubní protézy či zubní implantáty, neboť jsou s takovou osobou spojeny, ale pokud však částí těla nebudou, pak budou v právním režimu věci v právním smyslu (pozitivní vymezení). Do okruhu věcí v právním smyslu (pozitivní vymezení) náleží také *přírodní síly*, za podmínky, že jsou ovladatelné. Přírodní silou ovladatelnou tak bude například sluneční energie absorbovaná do slunečního kolektoru o určitém objemu za určitý čas.

3.3 Třídění věcí v NOZ

Rozdělení věcí *na hmotné a nehmotné* lze nalézt již v Gaiových Institucích a to v knize druhé. Gaiovým kritériem byla hmatatelnost, za hmotné věci považoval ty, kterých se bylo možno dotknout a za nehmotné ty, kde jakýkoliv dotyk byl vyloučen. (práva, právo na pozůstalost). Na Gaiovo rozdělení navázal OZO rozdělující věci na hmotné a nehmotné v ustanovení §292: „*Hmotné věci jsou ty, které lze smysly vnímati, jinak slují nehmotné; např. právo lovití, ryby chytati a všechna jiná práva*“.⁶⁹ Vládní návrh z roku 1937 obsahoval velmi podobnou definici v ustanovení §82: „*Věci hmotné jsou kusy přírody podrobitelné lidské moci (soubory takových kusů), které mají povahu samostatných prostředků úkojných. Předpisů o věcech hmotných jest užití přiměřeně na přírodní síly, s kterými se obchoduje. Věci nehmotné jsou zejména práva*“.⁷⁰ Občanský zákoník z roku 1951 vycházel z ustanovení §90 BGB. Věci v právním smyslu občanský zákoník definoval v ustanovení §23: „*Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě*“.⁷¹ Občanský zákoník z roku 1964 explicitní rozdělení věcí na hmotné a nehmotné věci neobsahoval (§118 odst. 1). Teprve až judikatura a právní komentáře dovozovaly, že se věcmi rozumí pouze věci hmotné, ostatní byly označovány jako práva nebo jiné majetkové hodnoty (ochranná známka, know-how, obchodní podíl).

NOZ rozděluje věci hmotné a nehmotné v ustanovení §496. Podle tohoto ustanovení, *hmotná věc je ovladatelná část zevního světa, která má povahu samostatného předmětu*“, naopak „*nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha*

⁶⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, s. 1754

⁷⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, tamtéž

⁷¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, s. 1754

to připouští a jiné věci bez hmotné podstaty“ (§496 odst. 2)⁷² Za hmotné věci můžeme podle shora uvedené definice považovat ty části vnějšího světa, která jsou ovladatelná lidskou vůlí přímo nebo nepřímo. Do kategorie hmotných věcí lze zařadit například knihu nebo osobní automobil. Nehmotnou věcí pak máme na mysli zejména nájemní právo, právo na plnění (např. pohledávky), obchodní tajemství, ochrannou známku apod. neboli za nehmotnou věc považujeme zpravidla práva, pokud to jejich povaha připouští. Věcí nehmotnou movitou je taktéž zaknihovaný cenný papír, definován v ustanovení §525 odst. 1 ObčZ, podle kterého je cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence s tím, že jej nelze převést jinak než změnou zápisu v této evidenci.⁷³ Zaknihovaný cenný papír je věcí zastupitelnou pouze za splnění podmínek §525 odst. 1 ObčZ pokud bude dána:⁷⁴

- totožnost emitenta,
- stejnost práv z nich vznikajících.

Nehmotnou věcí podle uvedeného tak nebudou osobnostní práva (*a contrario* majetková práva). K tomu je však nutné podotknout, že se musí jednat o právo převoditelné, které připouští opakovaný výkon.⁷⁵

Otázkou je, zda mohou být nehmotné věci zastupitelné anebo mohou být zastupitelnými věcmi pouze věci hmotné? NOZ za zastupitelnou věc považuje movitou věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, ostatní věci jsou nezastupitelné. V pochybnostech se případ posoudí podle zvyklostí.⁷⁶ Zastupitelnými věcmi jsou např. obilí, pohonné hmoty, uhlí. Do zastupitelných věcí bezesporu patří i peníze, což judikoval Ústavní soud ČR ve svém usnesení, ve kterém hovoří o tom, že „pokud pak jde o peníze, sdílí Ústavní soud názor krajského soudu, že jde o věci vymykající se možnosti jejich individualizace, tedy o druhově určené věci, u nichž právě vzhledem k této jejich povaze je indikační žaloba vyloučena.“⁷⁷ Peníze však neexistují jen v podobě bankovek či mincí, ale v dnešní době, každý z nás používá k zaplacení platební kartu nebo převod

⁷² DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2016, s. 379

⁷³ CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV.* 2014, s. 27

⁷⁴ CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV.* 2014, s. 28

⁷⁵ §988 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁷⁶ §499 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁷⁷ *usnesení sp. zn. IV. ÚS 166/95 ze dne 17. 10. 1995* [online] [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://nalus.usoud.cz/Search/Results.aspx>

z účtu. V takovém případě peníze považujeme za nehmotnou věc. Z logiky věci tak vyplývá, že nehmotné věci mohou být i věci zastupitelné. Tuto skutečnost potvrzuje Kindl v odborné publikaci, ve které jako příklad uvádí dluhopisy (státní), které jsou cenným papírem a opakem v její nehmotné podobě jako příklad uvádí zaknihované cenné papíry.⁷⁸

Další kategorií tvoří **věci movité a věci nemovité**. Nemovitými věcmi jsou podle ustanovení §498:⁷⁹

- a) *pozemky* (občanský zákoník pozemek nijak zvlášť nedefinuje, v takovém případě je třeba definici nalézt v jiném právním předpisu. Podle katastrálního zákona se rozumí pozemkem: „část zemského povrchu oddělená od sousedních částí hranicí územní jednotky nebo hranicí katastrálního území, hranicí vlastnickou, hranicí stanovenou regulačním plánem, územním rozhodnutím nebo územním souhlasem, hranicí jiného práva podle § 19, hranicí rozsahu zástavního práva, hranicí rozsahu práva stavby, hranicí druhů pozemků, popřípadě rozhraním způsobu využití pozemků“.⁸⁰),
- b) *Podzemní stavby se samostatným účelovým určením* (typicky podzemní garáž nebo vinný sklep, důležité je zde upozornit na fakt, že v tomto případě podle autorů není možné vycházet veřejnoprávní definice *stavby* podle stavebního zákona pro účely soukromého práva. Stavební zákon chápe „stavbu“ dynamicky jako činnost, kdežto občanský zákoník ji pojímá staticky.),
- c) *věcná práva k pozemkům a podzemním stavbám se samostatným účelovým určením* (do této kategorie patří věcná práva uvedená u písmene a) i b),
- d) *práva, která za nemovité věci prohlásí zákon* (explicitně půjde o právo stavby dle ustanovení §1242 NOZ).⁸¹
- e) *věc, která podle ustanovení jiného zákona není součástí pozemku, pokud ji není možné přenést z místa na místo bez porušení její podstaty*. V takovém případě se bude jednat o věci, které charakteristiku nemovité věci, které

⁷⁸ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. 2015, s. 32

⁷⁹ DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 380

⁸⁰ §2 zákona č. 256/2013 Sb. *Katastrální zákon ve znění pozdějších předpisů* [online][cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <https://zakonyprolidi.cz/cs/2013-256#cast1>

⁸¹ *Právo stavby je věc nemovitá. Stavba vyhovující právu stavby je jeho součástí, ale také podléhá ustanovením o nemovitých věcech.*

se však nezapisují do katastru nemovitostí, ale zpravidla do jiné majetkové evidence propůjčící zvláštní veřejnoprávní předpis (např. vodní zákon).

f) *jiná (zvláštní) součást objektivní reality, kterou za nemovitou věc označí zákon.* V tomto případě má zákonodárce na mysli bytové jednotky jako věci nemovité upravené v ustanovení §1159 NOZ. Podle Lavického a Polišenské se jedná o kombinaci hmotného předmětu a nehmotné věci (podílu).

Z logiky věci, pak *movitými věcmi* jsou další ostatní věci, které nejsou věcmi nemovitými a nezáleží na tom, zda je jejich podstata hmotná či nehmotná (např. pohledávka na zaplacení tak bude dle výše uvedeného nehmotnou movitou věcí). Za hmotnou movitou věc považujeme cenný papír a tím, že byl podřazen pod pojem věc v právním smyslu, lze na cenné papíry aplikovat všechna ustanovení, která lze aplikovat na věc. Cenný papír lze definovat jako *listinu, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.*⁸² Markantním znakem je inkorporace subjektivního práva do cenného papíru, čímž se odlišuje od jiných listin. Kritériem třídění cenných papírů podle její formy je způsob převodu vlastnického práva k cennému papíru. Podle formy je dělíme:⁸³

- *na doručitele – vlastnické právo k cennému papíru na doručitele se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání (tradicí), cenný papír neobsahuje jméno oprávněné osoby,*
- *na řad – převádí se rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání, již obsahuje jméno oprávněné osoby,*
- *na jméno – převod smlouvou k okamžiku její účinnosti.*

K problematice movitých a nemovitých věcí se velice pregnančně vyjadřuje Kindl, který si klade otázku proč je zástavní právo k vinnému sklípku věci nemovitou, kdežto u zástavního práva např. k čerpací stanici jako stavbě dočasné se jedná o věc movitou? Vycházíme-li z ustanovení §498 odst. 1, kde se píše: *„Nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.“*

⁸² CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV.* 2014, s. 1

⁸³ CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV.* 2014, s. 11

Pak podle tohoto ustanovení a ze samotné logiky plynoucí se za nehmotné věci považují pouze věcná práva k pozemkům a podzemním stavbám se samostatným účelovým určením, ale pokud se věcná práva budou týkat něčeho jiného než právě pozemků a podzemních staveb se samostatným účelovým určením, pak se bude jednat o věc movitou jako je to např. dočasná stavba. Podle Kindla je v takovém případě používat tzv. *redukce ad absurdum*⁸⁴ (jinak řečeno: má-li výklad právního předpisu absurdní závěry, je třeba najít jiný výklad).

Podle Zuklínové a Thöndla platí pro nakládání s nemovitými věcmi dva principy, které mají být zdrojem právní jistoty.⁸⁵

1. **Princip materiální publicity** – věci jsou zásadně evidovány v nějakém registru, rejstříku či evidenci (katastr nemovitostí, pozemkové knihy apod.)

2. **Princip právní jistoty**

Právní předpisy kategorii **věcí druhově (genericky) a jednotlivě (individuálně) určených** explicitně neobsahují, my je však můžeme dovodit z ustanovení NOZ. Pro tyto věci je charakteristické, že jsou určeny druhovými znaky o to počtem, mírou, hmotností a v tomto případě mohou být nahrazeny věcmi stejného druhu a jakosti, jinak se jedná o věci individuálně určené. Příkladem věci druhově určené nalezneme v ustanovení §1929 NOZ, podle kterého „*Má-li dlužník plnit věc určenou podle druhu, je zavázán poskytnout věřiteli věc, jež se hodí pro účel, pro nějž se věc téhož druhu zpravidla používá na základě obdobných smluv.*“⁸⁶ A contrario, tj. věci individuálně určenou mohou být *bankovky jako individuálně určené movité věc*⁸⁷

Věci zastupitelné a nezastupitelné tvoří další kategorií věci v právním smyslu, přičemž zastupitelná věc je věcí movitou, která může být nahrazena jinou věcí stejného druhu, pak nezastupitelnou věcí jsou všechny ostatní. V případě, že nebude patrné, zda se jedná o věc zastupitelnou nebo věc nezastupitelnou postupuje se podle zvyklostí. Nezastupitelné věci jsou takové, které nelze nahradit (obraz od Paula Gauguina „*Žlutý Kristus*“), naopak věci zastupitelné se dají

⁸⁴ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. 2015, s. 38

⁸⁵ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 382

⁸⁶ §1929 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁸⁷ LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekodifikaci. Věci v právním smyslu*. 2013, s.95

nahradit stejným počtem věcí stejného druhu (šaty, peníze). Zvláštní kategorii zastupitelných věcí tvoří zaknihované cenné papíry a cenné papíry (akcie, zatimní listy, podílové listy, dluhopisy), přičemž cenný papír je podle Chalupy a Reitermana zastupitelný ve smyslu §499 pouze za splnění speciálních podmínek §516 odst. 1 NOZ, pokud bude dána:⁸⁸

- *totožnost jejich druhu,*
- *totožnost jejich emitenta,*
- *totožnost jejich formy,*
- *stejnost práv z nich vznikajících.*

Třídění věcí na zastupitelné a nezastupitelné se de facto překrývá s problematikou třídění věcí na druhově a individuálně určené, přičemž individuálně určené věci mohou a nemusí být zastupitelnými. Pokud se však bude jednat např. o předmět výpůjčky, tak se z věci individuálně určené stává věc nezastupitelná. Význam takového dělení má především z hlediska předmětu plnění u závazků. (pozn. o této problematice pojednáno viz výše).

K neméně významné kategorií věci v právním smyslu bezesporu patří třídění věcí na ***věci zužitelné a nezužitelné***. Za zužitelnou věc lze chápat movitou věc, kterou lze spotřebovat, zpracovat nebo zcizit. Do této skupiny můžeme zařadit věci, které náležejí ke skladu či jinému souboru, opakem pak jsou věci nezužitelné. Mezi typické zužitelné věci řadíme potraviny. Podle Zuklínové a Thöndla může být předmětem smlouvy o výpůjčce pouze věc nezužitelná.⁸⁹

Z právní teorie je tato kategorií věcí známa, nicméně jednotlivé zákoníky takové rozlišování neuvádějí, ač tuto kategorií předpokládají a dokonce z ní vycházejí. Za ***dělitelné věci*** v právním smyslu se považují ty, u kterých při svém rozdělení nedochází jednak k jejich znehodnocení a jednak nedochází ke změně jejich hospodářského užitku. Do této kategorie typicky řadíme peníze nebo i pozemky. Za ***nedělitelné věci*** se pak považují ty, které svým rozdělením přestanou existovat, dojde k jejich znehodnocení nebo takové věci již nelze

⁸⁸ CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV.* 2014, s. 6

⁸⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2016, s. 383

upotřebit. Podle autorů má toto třídění význam zejména v praktickém životě a to např. při vypořádávání podílového spoluvlastnictví.

3.4 Plody a užitky věci

Vymezení plodu nalezneme v ustanovení §491 odst. 1, který jej definuje jako „*plod je to, co věc pravidelně poskytuje ze své přirozené povahy, jak je dáno jejím obvyklým účelovým určením a přiměřeně k němu, ať s přičiněním člověka nebo bez něho*“.⁹⁰ Podle odborné literatury můžeme plody z tradičního hlediska rozlišovat na:

- **přirozené plody** (*fructus naturales*⁹¹) - za plody přirozené můžeme považovat takové, které se z věci získávají buďto součinností člověka nebo bez takové součinnosti (např. mláďata, vejce slepice). V tomto hledu je plod výsledkem buď existencí či užíváním plodonosné věci. Z hlediska praktického má však význam třídít plody na oddělené a na neoddělené. *Plody oddělené však považujeme za samostatnou věc v právním smyslu*, kdežto neoddělené plody jsou součástí věci plodivé.
- **plody právní** (*fructus civiles*⁹²), které též nazýváme jako tzv. **užitky věci**. Stejně jako u přirozených plodů je lze rozlišovat na *oddělené (splatné) a neoddělené (nesplatné)*. Užitky věci mohou být hodnotou za jejich používání, tj. *přenechání práva braní přirozených plodů (např. pachtovné), jednak za užívání věci (nájemné, úroky)*⁹³. K dalším právním institutům lze mimo jiné zařadit např. rentu, nájemné, dávky apod.

Z praktického hlediska bude plod významný, pro toho, kdo si bude moci přisvojovat plod plodonosné věci (zahrada nebo kráva, slepice apod.), přičemž plodonosností můžeme rozumět způsobilost věci přinášet plody, tedy rozmnožovat se, přinášet užitečné hmotné předměty. Z logiky věci vyplývá, nedošlo-li k oddělení plodu od plodonosné věci (vejce je ve slepici), vlastníkem je vlastník plodonosné věci, jakmile však dojde k oddělení plodu od plodonosné věci, může být vlastníkem osoba rozdílná od vlastníka plodonosné věci. Mezi typické příklady patří

⁹⁰ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁹¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, s. 1738

⁹² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, tamtéž

⁹³ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 384-385

např. plody ovoce spadlé ze stromu na sousedův pozemek. V tomto případě je vlastníkem plodů soused. Z pohledu práva věcného je plodonosnost věci důležitá ve vztahu k *požívacímu právu (ususfructu)*⁹⁴. Svou významnou roli sehrávají plody a užitky věci u takových právních institutů jako jsou např. služebnosti, zástavní právo, držba nebo nález věci.

3.5 Hodnota a cena věci

Jakákoliv věc v současném světě má svou hodnotu, a to hodnotu majetkovou. Vyjádříme-li tuto majetkovou hodnotu v penězích, pak hovoříme o ceně této věci. Přesnou definici nalezneme v ustanovení §492 věta první NOZ. Cena může být stanovena na základě objektivního hlediska nebo na základě osobního ocenění. Samozřejmě v některých případech nebude možné cenu věci peněžně vyjádřit, pak lze postupovat podle ustanovení §492 odst. 1 a *cena se určí jako cena obvyklá, ledaže je něco jiného ujednáno nebo stanoveno zákonem*⁹⁵. Cena obvyklá se tak bude odvíjet z objektivního hlediska zejména ve vztahu k místu a času. Zuklínová a Thöndl upozorňují na fakt, že nejen současný občanský zákoník, ale i další právní předpisy pracují s dalšími kategoriemi obvyklé ceny. Jedná se o cenu:⁹⁶

- *tržní* – obvyklá cena, za kterou může být daná věc směněna v konkrétním čase a místě,
- *pořizovací* – vyjadřuje hodnotu nákladu, který by bylo třeba vynaložit na její získání,
- *výnosovou* – cena, která se určuje kapitalizováním obecné ceny výnosu zákona č.151/1997 Sb., o oceňování majetku. Použitelná nejen v daňovém právu, ale i ocenění služebnosti, reálného břemene).

Vedle ceny obvyklé se však můžeme setkat s *cenou mimořádnou*, definovanou v ustanovení §492 odst. 2 NOZ. V případě mimořádné ceny se bude jednat o případy, kdy má být věc nahrazena penězi, *a to s přihlédnutím ke zvláštním poměrům nebo ke zvláštní oblibě vyvolané náhodnými vlastnostmi*

⁹⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, s. 1739

⁹⁵ §492 odst. 1 věta druhá zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁹⁶ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 385

věci⁹⁷. V tomto případě pro určení ceny sehrává roli kritérium nahrazovací, kdežto v případě ceny obvyklé je to kritériem pořizovací (nákladové). U mimořádné ceny hovoříme o *zvláštní ceně* nebo *ceně zvláštní obliby* (zohledňují se osobnostní a emocionální zájmy).

3.6 Součást věci

Podle ustanovení §505 NOZ je součást věci „*vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí*“⁹⁸. Součást věci podle výše uvedeného nemá samostatnou funkci a tak spolu s věcí tvoří jedinou věc v právním smyslu. Práva a povinnosti, stejně tak právní jednání se budou týkat i její součásti, ale součást sama o sobě nemůže být nikdy předmětem práv, ani povinností, ale ani právního jednání. Ve vztahu k součásti věci se Kindl vyjadřuje v tom smyslu, že občanský zákoník pojmu součásti používá často až v nečekaných souvislostech. Za nečekané souvislosti např. *považuje §120 odst. 2, kde se mluví o součásti veřejného rejstříku nebo v případě ustanovení §698 odst. 2 a 3, kde se hovoří o součásti obvyklého vybavení domácnosti*.⁹⁹

Podle Koukala základním kritériem je tzv. *kritérium sounáležitosti*¹⁰⁰ vyjádřené „*vše, co k ní podle její povahy náleží*“. Rozhodujícím činitelem je primárně povaha věci, vedle toho svou nezastupitelnou úlohu mohou sehrávat jak lidské zkušenosti, tak i zvyklosti.

Při oddělení věci nemůže dojít ke zničení celé věci, taková součást si musí zachovat svoji individualitu (např. vyjmutí mechaniky z počítače). Podle Koukala je třeba vzít v potaz skutečnost, že se může jednat o součásti podstatné a o součásti nepodstatné. Pokud v prvním případě dojde např. k vyndání motoru z osobního automobilu, motor si stále ponechává svou individualitu, ale z hlediska funkčnosti automobilu dojde k jejímu znehodnocení, protože automobil není možné užívat pro účely, pro který byl vyroben. Koukal hovoří o „*znefunkčnění věci*“¹⁰¹. Při oddělení naopak nepodstatné součásti zůstává složitá věc i nadále funkční,

⁹⁷ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 386

⁹⁸ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

⁹⁹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. 2015, s. 43

¹⁰⁰ KOUKAL in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, s. 1791

¹⁰¹ KOUKAL in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, tamtéž

ale její hodnota se sníží. Koukal zároveň upozorňuje na skutečnost, *zda je možné za součást věci považovat takový předmět, jehož oddělení způsobí zvýšení hodnoty složité, jestliže zákon výslovně stanoví, že oddělením se musí hodnota složité věci snížit.*¹⁰² Podle mého názoru je v takovém případě nutné postupovat podle *reduktio ad absurdum*.

3.6.1 Superficies solo cedit

Mezi významné změny nové rekonstrukce soukromého práva bezesporu patří znovu zavedení zásady *superficies solo cedit* neboli *povrch ustupuje půdě*. Definici superficiální zásady nalezneme v ustanovení §506 odst. 1 NOZ, podle které je „*součástí pozemku prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“)* s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.“¹⁰³ Základním stavebním kamenem se tu stává pozemek, se kterým se nedá hýbat a v zásadě se od něj vše odvíjí. Součástí pozemku jak plyne z definice, je prostor nad i pod ním, který je však limitován jednak svou ovladatelností a jednak svou užitečností a bude soukromoprávním limitem, naopak limity veřejnoprávní vyplývají z mnoha veřejnoprávních předpisů (např. z vodního zákona, z horního zákona nebo ze zákona o civilním letectví apod.)

Za druhé je součástí pozemku stavba na něm zřízená. Stavbou se v rámci občanskoprávních poměrů rozumí vše, co vzniklo stavební činností, s pozemkem pevně souvisí a má trvalý charakter, dočasné stavby se tak součástí pozemku nestávají. Stavby mohou být nadzemní i podzemní. *Podzemní stavba je součástí pozemku dle § 506 odst. 2 za podmínky, že není samostatnou věcí nemovitou ve smyslu § 498 odst. 1 a to i za okolnosti, že zasahuje pod jiný pozemek*¹⁰⁴ (v tomto případě se bude jednat o stavby se samostatným účelovým určením např. vinný sklep). A contrario, podzemní stavba, která je samostatnou nemovitou věcí, může být vlastnictvím jiné osoby, než pozemek, pod kterým se nachází. Pro výše uvedené pak bude platit, že vše, co je součástí pozemku, ale i stavby, která je taktéž součástí pozemku, sdílí jeho právní osud.

¹⁰² KOUKAL in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 2014, tamtéž

¹⁰³ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹⁰⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 389

Do třetice lze uvést, že součástí pozemku je i to, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech (stavby). A v neposlední řadě je *součástí pozemku i rostlinstvo na něm vzešlé*¹⁰⁵ Za rostlinstvo se v tomto smyslu chápou rostliny, stromy či porosty. Plody z takového pozemku, který je vydává sám od sebe, aniž je obděláván, patří vlastníkov. V tomto směru hovoříme o akcesi neboli přírůstku k nemovité věci (§1066 NOZ).

Na shora uvedená ustanovení navazují ustanovení přechodná a závěrečná, in concreto § 3054 - §3061 NOZ, jejichž úkolem je upravit právní režim věcných práv k pozemkům a stavbám s cílem dosáhnout postupného sjednocení v oblasti pozemků a staveb. Do účinnosti nového občanského zákoníku byla součástí našeho právního řádu, tak jak judikoval Ústavní soud zásada *superficies solo non cedit*.¹⁰⁶ Podle Zuklínové a Thöndla nový občanský zákoník zakotvuje u sjednocení právního režimu pozemku a stavby jako dvou věcí v právním smyslu vzájemné *předkupní právo* vlastníka stavby na straně jedné a vlastníka pozemku na straně druhé. Toto předkupní právo vlastníka pozemku je vztaženo *i na podzemní stavbu na stejném pozemku, která je příslušenstvím jiné nadzemní stavby*¹⁰⁷ Ke sjednocení však může dojít i z jiného důvodu, tak například tím, že dojde ke sjednocení vlastnického práva do jedné osoby vlastníka. Zákon v ustanovení §3056 odst. 1 explicitně stanoví, že pokud dojde k takovému ujednání, které omezuje nebo vylučuje předkupní právo, pak se k takovému ustanovení nepřihlíží. NOZ též stanoví, kdy se sjednocovací pravidla nepoužijí (in concreto §3061).

Tato ustanovení jsou vnímána jako sjednocovací ustanovení, neboť je nemožné napravit 40 let trvající komunistické křivdy, mávnutím kouzelného proutku a retroaktivně zasahovat do vlastnických práv.

V první řadě je třeba upozornit na některé výjimky ze superficiální zásady. Prvou výjimkou z této zásady jsou *stroje spojené s nemovitou věcí* (§508), pro které občanský zákoník stanoví zvláštní pravidla. Stroj nebo jiné zařízení, které je upevněné v nemovité věci, jež je zapsaná v katastru nemovitostí, není součástí této zapsané nemovité věci, jestliže vlastník stroje nebo jiného zařízení zapsal se souhlasem vlastníka nemovité věci do katastru nemovitostí výhradu, že stroj či

¹⁰⁵ §507 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹⁰⁶ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. 2015, s. 56

¹⁰⁷ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2016, s. 390

jiné zařízení není předmětem vlastnického práva vlastníka nemovité věci. Toto se například uplatní v případě, že si vlastník továrny na výrobu leteckých součástí koupí nový soustruh, který je zatížen úvěrem a do katastru nemovitostí učiní k soustruhu výhradu, pak podle výše uvedeného půjde o výjimku ze superficiální zásady, soustruh nebude sdílet právní osud továrny při převodu (exekuci apod.). Jakmile se však stane vlastník nemovitosti vlastníkem tohoto soustruhu (zaplacením úvěru) a v katastru nemovitostí to bude prokazatelné, pak se tento soustruh (stroj) stane součástí nemovité věci, neboli dojde k výmazu výhrady. Nahrazení stroje, který je součástí nemovité věci, bude řešena podle § 508 odst. 2 NOZ.

Druhá výjimka ze superficiální zásady se týká inženýrských sítí, vodovodů, kanalizací či jiného energetického vedení. Podle § 509 občanského zákoníku nejsou součástí pozemku inženýrské sítě, vodovody, kanalizace či jiné energetické vedení. A navíc se má za to, (vyvratitelná domněnka) že součástí inženýrských sítí jsou i stavby a technická zařízení, která s nimi provozně souvisí (§ 509 věta druhá).

K problematice vodovodů a kanalizací se ve své publikaci příkladmo vyjadřuje Kindl. Na příkladu kanalizačního uzlu Staroměstské radnice dospěl k názoru, že se jedná o stavbu provozně související s kanalizací a jako takovou ji nelze bez porušení její podstaty přemístit z místa na místo, přičemž to, že kanalizace není součástí pozemku, nestanoví žádný jiný právní předpis než občanský zákoník a jde tak podle Kindla překvapivě o věc movitou. K tomuto případu dále uvádí, že kdyby se Magistrát hlavního města Prahy rozhodl tento komplex prodat, darovat nebo pronajmout – místo toho: nebylo by nutné tento záměr zveřejňovat, neboť tuto povinnost zákon o hlavním městě Praze neukládá. Kindl se argumentačně opírá o ustanovení § 36 odst. 1 zákona o hlavním městě Praze.¹⁰⁸

Jestliže Kindl došel k závěru, že vodovody, kanalizace, energetická a jiná zařízení včetně staveb a zařízení, jež s nimi provozně souvisí, jsou věcmi movitými, pak na jiném místě upozorňuje na existující výjimku. Touto výjimkou jsou podle Kindla *elektronické komunikace*, jež jsou věcmi nemovitými, o nichž to stanoví § 104 odst. 10 zákon č.127/2005 Sb. o elektronických komunikacích.¹⁰⁹ V případě,

¹⁰⁸ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. 2015, s. 37

¹⁰⁹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. 2015, s. 38

že NOZ ve svých definicích přináší určité pochybnosti je podle Kindla na místě postupovat podle redukce ad absurdum.

Za předpokladu, že bychom nepostupovali podle redukce ad absurdum, pak z výše uvedeného případu pro mě vyplývají tyto skutečnosti. Dojde k eliminaci možnosti kontroly ze strany veřejnosti při nakládání s majetkem hlavního města a to se nutně odrazí ve svévolném prostoru pro korupci.

3.6.2 Příslušenství věci, pozemku a pohledávky

Příslušenství věci velice pregnantně charakterizují Zuklínová a Thöndl, podle nichž *je vedlejší věc vlastníka věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo s hlavní věcí v rámci jejího hospodářského určení.*¹¹⁰ Jinak definice je uvedena v ustanovení § 510 odst. 1 NOZ. K charakteristickým pojmovým znakům tak lze zařadit:¹¹¹

1. *Existují alespoň 2 věci v právním smyslu, přičemž jedna z nich je věcí hlavní, druhá, resp. Ostatní jsou věcmi vedlejšími.*
2. *Věc, která má být příslušenstvím, musí náležet vlastníkovi věci hlavní (vedlejší věc téhož vlastníka).*
3. *O příslušenství je možné mluvit jen tehdy, je-li účelem vedlejší věci, aby byla trvale užívána s věcí hlavní v rámci hospodářského určení.*
4. *Věc, která je příslušenstvím, může být od věci hlavní přechodně odloučena (rezerva kola od auta), ale tím nepřestává být jejím příslušenstvím.*
5. *Příslušenství je samostatnou věcí v právním smyslu, přičemž její právní osud není autonomní, ale je do značné míry spojen s osudem věci hlavní, přičemž platí vyvratitelná domněnka, má se za to, že právní jednání a práva a povinnosti, které se týkají věci hlavní, se týkají i jejího příslušenství.*

Z výše uvedeného lze usuzovat, že v současné době již dominuje objektivní hledisko (bod č. 3), podle kterého záleží na účelu vedlejší věci a absolutně je nepodstatná vůle vlastníka. Vyvratitelná domněnka obsažená v druhém odstavci

¹¹⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2016, s. 392

¹¹¹ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2016, tamtéž

§ 510 NOZ podle Téglu připouští důkaz opaku. Tégl rovněž upozorňuje na fakt, že dosavadní judikatura NS ČR ve vztahu k dřívějšímu ObčZ hovořila o opaku. Judikatura je postavena na premise, že pokud se převádí pozemek, na němž je umístěná movitá stavba tvořící příslušenství pozemku (chata, altán) *a ve smlouvě o převodu vlastnického práva je uveden pouze pozemek a ne již stavba, pak dojde pouze k převodu pozemku a stavba i nadále zůstane ve vlastnictví dosavadního vlastníka.*¹¹² Právní jednání a práva a povinnosti, které se týkají věci hlavní, se týkají i jejího příslušenství se považuje za zákonem výslovně psané pravidlo, avšak jen za předpokladu, že si strany v konkrétním případě neujednaly něco jiného.

U příslušenství k pozemku platí podle Zuklínové a Thöndla kogentní pravidlo, jedná se tak podle autorů o speciální právní úpravu ve vztahu k příslušenství, které říká: „*platí, že vedlejší věci náležející vlastníkovu stavbou zastaveného pozemku, pokud je tato stavba součástí onoho pozemku a pokud za účelem vedlejších věcí je, aby se jich v rámci hospodářského účelu pozemku, popř. stavby na něm postavené, trvale užívalo, jsou příslušenstvím pozemku*“.¹¹³ V tomto případě půjde například o kůlny či studnu, za předpokladu, že má doplňkovou funkci. Podle § 513 NOZ jsou příslušenstvím pohledávky: *úroky, úroky z prodlení, náklady spojené s jejím uplatněním.*

3.6.3 Hromadná věc a věc složitá

Hromadná věc je v dnešním NOZ upravena v ustanovení § 501. Toto ustanovení za hromadnou věc považuje „*soubor jednotlivých věcí náležejících těžce osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc*“¹¹⁴. Jednotlivé věci si i po svém začlenění ponechávají svou vlastní individualitu s absencí fyzického spojení věcí. Za věc hromadnou je například považován vodovod a to dle rozsudku NS, podle kterého představuje „*vodovod ve smyslu zákona o vodovodech a kanalizacích hromadnou věc, která se skládá z vodovodního řádu a vodárenských objektů; zákon*

¹¹² TÉGL, P. *Některé aktuální výkladové problémy úpravy nemovitých věcí v NOZ - II. Příslušenství věci.* [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nektere-aktualni-vykladove-problemy-upravy-nemovitych-veci-v-noz-ii>

¹¹³ ZUKLÍNOVÁ, M., THÖNDL, A. in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2016, s. 393

¹¹⁴ §501 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník.* [online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

*zjevně předpokládá, že jejich vlastníky mohou být subjekty odlišné, neboť odlišuje vlastníka vodovodního řadu a vlastníka vodárenských objektů“.*¹¹⁵

Podle definice vodovodu tak lze vyvodit, že je hromadná věc tvořena jednotlivinami (jako jsou *vodovodní řad – vodárenské objekty*), které mají společného jmenovatele (vodovod) a tyto jednotliviny spolu nějakým způsobem souvisejí (osoba vlastníka, společný účel).

Za hromadnou věc považujeme i *obchodní závod*, ten je upraven v ustanovení § 502 NOZ. Zmínku o tom, že jej řadíme mezi věci hromadné, v občanském zákoníku však nenajdeme. Příslušné ustanovení hovoří o tom, že se jedná o *organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.*¹¹⁶ O obchodním závodu jako věci hromadné se můžeme dozvědět z důvodové zprávy.

3.7 Věci vyloučené z právního obchodu

I v současné době jsou některé věci z právního styku vyloučeny nebo omezeny. Mají-li být takové věci vyloučeny nebo omezeny pak jedině na základě výslovného ustanovení jiného zákona nežli je občanský zákoník. K věcem jejichž dispozice s nimi jsou omezena, bezesporu patří především zbraně a střelivo (zakázané zbraně -tlumiče), a to na základě zákona o zbraních a střelivu. Za věci, které jsou dnes vyňaty ze soukromoprávního styku, patří např. drogy nebo radioaktivní materiál.

Důvodem pro vyloučení nebo omezení je povaha těchto věcí. Jedná se o věci, které mohou být nebezpečné pro život a zdraví nejen celé veřejnosti, ale i pro člověka samotného. Povaha těchto věcí však nemusí nutně znamenat ohrožení života a zdraví, mohou to být i jiné důvody jako náboženské, etické apod.

¹¹⁵ *rozsudek Nejvyššího soudu* ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 944/2007. [online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW.

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4DDC554E437405D7C1257A4E0064DB2E?openDocument&Highlight=0.

¹¹⁶ §502 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

3.8 Lidské tělo

Lidské tělo není věcí v právním smyslu, což vyplývá již ze samotné definice věci v právním smyslu uvedené v ustanovení §489 NOZ. Jedná se tak spolu se zvířetem o *negativní vymezení věci v právním smyslu*. Je součástí lidské osobnosti, ke které se přímo vztahují další osobnostní statky, jako jsou život, zdraví, podobizna, právo na duševní a tělesnou integritu- nedotknutelnost člověka. Do tělesné integrity je možné zasáhnout jen se souhlasem člověka a bez takového souhlasu v případech, kdy to stanoví zákon.

Lidské tělo se i po smrti nestává věcí v právním smyslu (a contrario mrtvé zvíře) z tohoto důvodu tak nemůže být předmětem absolutních ani relativních práv. O lidském těle se též zmiňuje judikatura NS, podle které „*dovolací soud také podotýká, že už podle § 285 obecného zákoníku občanského z roku 1811, který stanovil, že všechno, co jest od osoby rozdílné a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu, nepovažovalo se mrtvé lidské tělo za věc. K tomu uvádí str. 7 Komentáře k československému zákoníku občanskému, vydaného Právníckým knihkupectvím a nakladatelstvím V. Linhart Praha 1935, že „lidské tělo ani jako mrtvola není věcí, pokud v něm sluší spatřovati tělo určité zemřelé osoby (potud je dáno i dědicům osobnostní právo). Jakmile tomu tak není, jest i mrtvola věcí (např. mrtvoly z dávných dob jako mumie nebo prehistorické nálezy).“ Z toho vyplývá, že nakládání s lidskými ostatky nemůže být předmětem závazkového vztahu¹¹⁷. V tomto ohledu je lidské tělo chráněno jednak soukromoprávní ochranou obsaženou v ustanoveních §92 a dále pak v §113 – 117 NOZ. Veřejnoprávní ochranu lidského těla pak upravuje zákon o pohřbnictví.*

S lidským tělem není možné nakládat za úplatu, ale i bez úplaty (darování, výpůjčka) a to ve všech směrech, tedy platí to i pro samotného člověka, o jehož tělo půjde. Smlouvy, jejichž předmětem by byl pronájem lidského těla např. pro reklamu nebo k uspokojování sexuálních potřeb, by byly absolutně neplatné.

O části lidského těla hovoříme až tehdy, dojde-li k oddělení části od lidského těla, jinak sdílí její právní osud. Podle transplantačního zákona se částmi rozumí orgány, tkáně a buňky, ale také umělé části pokud jsou pevně

¹¹⁷ *rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2773/2004. [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/citace/EF9*

spojeny s lidským tělem (protézy, umělé klouby apod.). Části lidského těla *nejsou věcí v právním smyslu, a to ani tehdy, jsou-li od těla odděleny*¹¹⁸, k tomu však ustanovení §112 NOZ uvádí, že „člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znecitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou“¹¹⁹. V tomto směru je třeba mít na paměti, že se bude jednat o části přirozené (orgány), nikoliv o části umělé, které mohou být předmětem majetkových práv.

3.9 Živé zvíře

Před účinností NOZ bylo zvíře považováno za věc v právním smyslu a tudíž se na něj vztahovaly právní předpisy týkající se věcí. Podle občanského zákoníku zvíře není věcí. Živé zvíře je živý tvor, který je schopný vnímat bolest a navazovat emocionální vazby ke svému pánovi.

Zvíře je upraveno v ustanovení §494, podle kterého má „*živé zvíře zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*“¹²⁰(negativní vymezení). Tento zvláštní právní režim se však týká pouze živého zvířete, neboť mrtvé zvíře je již považováno za věc v právním smyslu. Ustanovení o věcech u živého zvířete lze použít jen obdobně a pouze v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze. V novém občanském zákoníku se můžeme setkat s rozlišováním zvířat na zvířata:¹²¹

- *divoká (§1046),*
- *domácí (§1048),*
- *zajaté zvíře (1046 odst. 2),*
- *zkrocené zvíře (§1047),*
- *zvíře chované v zoologické zahradě a ryby v rybníku (§1049).*

¹¹⁸ ZUKLÍNOVÁ, M., ŠUSTEK, P. in DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 2016, s. 260

¹¹⁹ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník.* [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹²⁰ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník.* [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹²¹ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník.* [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

Z toho lze usuzovat, že se pro živá zvířata použijí všechna soukromoprávní ustanovení, která upravují majetková práva a též i ustanovení (§2933 – 2935) týkající se odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem.

Na straně druhé tu existuje i veřejnoprávní přístup, který je obsažen zejména v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat. Podle tohoto právního předpisu je primárním cílem, smyslem a účelem ochrana před týráním zvířat.

Více o živém zvířeti v následující kapitole čtvrté nazvané Vybraná problematika de lege ferenda.

4 Vybraná problematika věci de lege ferenda

Poslední kapitola mé práce se věnuje vybrané problematice „zvířete“, která je v novém občanském zákoníku řešena naprosto odlišně.

4.1 Zvíře z pohledu sociologického

Zvířata vždy hrála podstatnou roli jak v dobách minulých, tak tuto nenahraditelnou úlohu plní i v dnešní společnosti. Sociologové svůj zájem omezovali na zkoumání a výklad vztahů mezi lidmi. Sociální interakce lidí s mimolidskými zvířaty nebyl pro sociologii významným tématem, stál na okraji pozornosti. Tímto marginálním tématem se pak zabývaly jiné společenské disciplíny jako antropologie nebo etnologie. Nedostatek zájmu o tuto problematiku vycházel z vnímání sociální vědy jako takové, která se sama prezentuje jako „věda o diskontinuitě mezi lidmi a zvířaty“.¹²² Právě diskontinuita světa přírody a lidí vedla v 19. století k přehlížení mezidruhových vztahů a k nápravě a proměně nedošlo ani po celé 20. století. K typickým představitelům této diskontinuity patřil G. H. Mead (zakladatel symbolického interakcionismu), který zvířata používal jako model stojící a contrario smysluplnému lidskému jednání. Podle Meada je interakce zvířat na rozdíl od lidské pouze instinktivní, postavená pouze na primitivních impulsech, zvířata disponují „kvalitativně odlišným stavem vědomí od toho, co bychom běžně nazvali vnímavostí v lidské zkušenosti“.¹²³ Toto Meadovo tvrzení téměř o sto let vyvrací Mayes, podle kterého některá zvířata mají vědomí (self) a tím pádem jsou schopná vstupovat do vzájemných interakcí a hrát daleko významnější roli.

Opačného názoru byl Max Weber, který od samého počátku připouští mimolidská zvířata jako kategorii sociologické analýzy. Jestliže takové chování zvířat existuje, je pak možné z pohledu teorie formulovat sociologii vztahů mezi lidmi a domestikovanými (a divokými) zvířaty. Podle Webera tu existuje široká množina zvířat, která rozumí příkazům, nepřátelství, hněvu či lásce a reaguje

¹²² VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stať o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://cvvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

¹²³ G. H. MEAD in VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stať o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://cvvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

na ně způsoby, které jsou v jistém smyslu vědomě smysluplné, což vylučuje pouhou instinktivnost a mechaničnost. Weberova úvaha se vymyká antropocentrické orientaci Meada. Tato orientace tu dominuje až do konce 70. let 20. století. V té době byl vydán článek Cliftona D. Bryanta, který právem kritizuje nezáměr o roli zvířat v lidské společnosti a nabádá ostatní sociology, aby svůj zájem obrátili na to, co nazývá *zoologickým spojením* (*zoological connection*¹²⁴). Obrat pozornosti na studium lidského chování ve vztahu ke zvířatům by podle Bryanta vedl v oblasti výzkumu k otevření nových témat typu zvířata jako sociální problém nebo trestné činy páchané na zvířatech. Bryantův článek stál za nárůstem zájmu o sociální interakci mezi člověkem a zvířetem. V 80. letech se začíná formovat nový obor *Human – Animal Studies*.

Zájem o mezidruhovou interakci vzrostl teprve nedávno, přesto zde existovaly jiné společenské vědy, jejichž zájem o tuto oblast zkoumání existoval podstatně dříve. Výsledkem byly četné studie, které i pro současné sociologické zkoumání zůstávají nenahraditelným zdrojem vědění. Významní sociální a kulturní antropologové Claude Lévi-Strauss či M. Douglas ve svých studiích upozornili na symboliku zvířat u přírodních národů rozlišující zvířata podle náboženských kritérií na posvátná a nečistá. Zvířata v tomto prostředí vystupují jako objekty rituálů nebo jako postavy mýtů. C. Geertz ukázal na analýze kohoutích zápasů (Bali) strukturu tamní společnosti a jejich vzájemné vztahy. Antropologie podle mnohých stála za rozvojem zkoumání procesu domestikace jako klíč k porozumění vztahům mezi lidmi samotnými. Tak Mullin k tomu uvádí: „*tím, že se zvířata stala majetkem, který může být reprodukován a množen, lidstvo vytvořilo možnost nových druhů nerovnosti a diferenciací.*“¹²⁵

Vedle sociologických přístupů svou neopomenutelnou roli v orientaci na mezidruhovou interakci a postavení zvířat v lidské společnosti sehrála filozofie a psychologie. K významným filozofickým dílům, které se staly základem etického přístupu ke zvířatům, a taktéž stály u rozvoje moderního hnutí za práva zvířat, patří *Osvobození zvířat* od Australana P. Singera z roku 1975 a kniha Američana T.

¹²⁴ C. D. BRYANT in VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stat' o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://evvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

¹²⁵ MULLIN in VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stat' o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://evvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

Regana *The Case for Animal Rights* z roku 1983. V oblasti psychologie v prvopočátku šlo o zkoumání zvířecího chování a prožívání. Cílem tohoto zkoumání byla snaha o porozumění lidské psychiky (pokusy H. F. Harlowa – vyvolávání mateřské deprivace u opičích mláďat či studie Bowlbyho o primárních emocionálních vazbách u opic). Psychologie se brzy vrhla do zkoumání oblasti vzájemných interakcí v závislosti na jejich blahodárných účincích. Využitím zvířat v psychoterapii se věnoval Boris Levinson a během let se psychoterapie zvířat stala uznávanou technikou při léčbě dlouhodobě nemocných pacientů a dětí. Svě pole působnosti zaměřovala i do oblastí drogové prevence. Hosey a Melfi ve svém výzkumu mezidruhových vztahů uvádí: „že lidé mají emocionální potřebu navazovat kontakty se zvířaty“.¹²⁶ Na základě provedené analýzy pak konstatují, že tyto kontakty mohou mít podobu silné citu nebo tzv. utilitaristické využití. Všimají si i používání různé terminologie v závislosti na analyzovaný vztah. Domácí mazlíčci jsou označováni jako *bond* (pouto), u užitkových zvířat převládá označení *relationship* (vztah).

Mezi důležité oblasti řadíme *historickou studii* zkoumající vztahy lidí a zvířat v závislosti na jejich proměnách v různých obdobích, ale i *kognitivní etologii* nebo *srovnávací psychologii*. Ke konci 20. století se stávají lidsko - zvířecí vztahy předmětem výše zmiňované *Human – Animal Studies*. Podle *Human – Animal Studies* zasahují zvířata do lidských životů v mnoha různých úrovních (od oblasti náboženské až po konkrétní mezidruhovou interakci). Franklin například k tomu uvádí: „zvířata mají ve světě nejrůznějších entit jedinečné postavení. Na rozdíl třeba od stromů či kamenů „jsou jako my, ale zároveň nejsou my“.¹²⁷ Druhým východiskem tohoto oboru je, že zvířata chápe jako svébytné autonomní aktéry mající vlastní zájmy, vědomí a emocionální život. Zvíře již není chápáno jako mechanický stroj, ale jako jedince, kteří jsou schopni naučit se jazyk, používat nástroje a vytvářet primitivní formy kultury. S tímto poznáním se tak mění morální i legální status zvířete. Zvířata nejsou ve společnosti homogenní skupinou, ke které se přistupují stejným způsobem, ale jejich postavení ve společnosti

¹²⁶ HOSEY a MELFI in MULLIN in VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stat' o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://evvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

¹²⁷ FRANKLIN in VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stat' o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://evvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

se odvíjí od toho, jaký význam jim společnost přisuzuje. Stejný druh zvířete (např. psa) bude posuzován společností zcela odlišně a také zcela odlišně bude i zacházení. Bude-li mít status domácího mazlíka nebo status laboratorního zvířete. Z pohledu sociologie budou významné ty mechanismy, které způsobují tuto protikladnost. Proti koncepci *Human – Animal Studies* tu však stojí nová hnutí, která hlasitě protestují proti využívání zvířat zejména v oblasti laboratorní (otázka morálního přístupu). Tyto koncepce se shodně nazývají jako *Critical Animal* vystupující za práva zvířat.

Human – Animal Studies se v současné době zabývá tématy, jako jsou „každodenní interakce mezi lidmi a domácími mazlíčky, vnímání subjektivity zvířat v různých podmínkách, zvířata jako průmyslová komodita nebo násilné činy spáchané na zvířatech (studie zabývající se sériovými vrahy a jejich zkušenostmi s týráním zvířat, souvislost mezi zneužíváním zvířat a agresivitou namířenou vůči lidem, zvířata jako prostředek psychologického a fyzického teroru) apod.“. Vedle těchto témat se zaměřuje i na sociální hnutí bojující za práva a ochranu zvířat. Studie jsou zaměřené na aktivisty, kteří bojují proti využívání zvířat v laboratořích, na osobnostní charakteristiky zvířecích aktivistů apod. Kritická zvířecí studia (CAS) se zaměřuje na kritiku zneužívání zvířat v oblasti zábavy, vědy i potravinového průmyslu.¹²⁸

Přístupy v sociologii, filozofii a psychologii, zejména koncepce Human – Animal Studies ukazuje na vývoj vzájemné interakce mezi člověkem a zvířetem, jež je výrazná teprve na konci 20. století. Koncepce ukazuje na změnu vývoje v chápání zvířete, na jejímž prvním počátku stojí zvíře s primitivními instinkty a v průběhu vývoje je již nadáno smysly a schopností emočního vztahu s člověkem. Filozofické, psychologické a především sociologické hledisko tak mohlo sehrát svou úlohu při koncepci zvířete v novém občanském zákoníku.

¹²⁸ VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stať o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://cvvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf

4.2 Pojetí zvířete podle občanského zákoníku č.40/1964 Sb.

Před účinností NOZ bylo zvíře považováno občanským zákoníkem č. 40 z roku 1964 za věc v právním smyslu. Věci a práva jsou v tomto zákoníku definovány v ustanovení § 118, věci jsou pak rozlišovány v ustanovení § 119 a násl., a to na věci movité a nemovité. Občanský zákoník se o živých zvířatech nezmiňuje, a tudíž ani zvířata nerozděluje do zvláštních kategorií jako je tomu u nového občanského zákoníku. Z logiky věci živá zvířata byla považována zpravidla za věc movitou zvláštního druhu, a to s ohledem na jejich povahu. Jako taková mohou být obecně předmětem prodeje a vlastnictví. V tomto ohledu bylo možné na zvíře jako věc v právním smyslu aplikovat instituty vlastnického práva se všemi důsledky z toho plynoucí. Podle § 123 občanského zákoníku byl vlastník věci v mezích zákona oprávněn *předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním*. Občanský zákoník chápal zvíře živé nebo mrtvé za věc. Především se vlastník zvířete mohl domáhat ochrany vlastnického práva proti neoprávněnému zasahování. Vlastník věci se mohl domáhat náhrady škody způsobené na zvířeti na tom, kdo škodu způsobil, přitom se vycházelo pouze z kupní ceny zvířete a v potaz se již nebral např. emocionální vztah člověka k danému zvířeti a nebylo možné uplatňovat náhradu imateriální újmy. V jiném případě se vlastník věci (zvířete) mohl prostřednictvím žaloby (na vydání) domáhat toho, aby ten, kdo zvíře zadržoval, jej vydal. Vlastník též v jiném případě mohl zvíře ztratit (podle § 135 odst. 1, 2, 3) nebo i zvíře opustit (§ 135 odst. 4).

Soukromoprávní nástroje k ochraně vlastnického práva vztahující se k zvířeti jako předmětu vlastnického práva je ve vztahu k jiným nástrojům, zejména veřejnoprávním značně omezená. Pomocí těchto nástrojů je v obecné rovině totiž možné realizovat pouze ochranu zvířat, *kteřá mohou být a jsou předmětem vlastnictví, přesněji pak pouze ochranu konkrétního zvířete pouze jeho vlastníkem (který ovšem může a nemusí příslušný soukromoprávní úkon, například podání žaloby, vykonat)*¹²⁹. V případě, že škůdcem na zvířeti byl sám jeho vlastník, nebylo vůbec možné zajistit ochranu takového zvířete přes ochranu vlastnictví. Z tohoto lze usuzovat, že občanské právo v oblasti ochrany zvířete bylo značně ochromeno, to však neznamenalo, že zde neexistovala žádná ochrana a zvíře bylo vydáno „*na pospas*“ vlastníka. Právě ustanovení § 123 občanského zákoníku

¹²⁹ MÜLLEROVÁ, H. in MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 2013. s. 391

obsahovalo omezení pro vlastníka, tím že byl oprávněn s předmětem svého vlastnictví nakládat ..., ale pouze v „mezích zákona“. Výkon vlastnického práva u zvířete jako předmětu vlastnického práva muselo být v souladu s veřejným právem a jeho příslušnými právními předpisy a to podle zásady přednosti zvláštních právních předpisů (na ochranu zvířat) před obecnou právní úpravou. Tento právní status zvířete však byl opuštěn rekonstrukcí občanského zákoníku, který jej zcela mění a právní status zvířete de facto i de iure zvyšuje.

4.3 Právní úprava zvířat podle NOZ aneb zvíře není věc

S přijetím nového občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb. dochází k hodnotovému posunu v chápání zvířat jako zvláštní právní kategorie stojící na pomezí věcí a člověka. V důvodové zprávě k návrhu NOZ se lze mimo jiné dočíst, že *„živá zvířata nemají být nadále považována za věci po vzoru dalších evropských úprav a nová právní úprava se vymaňuje z dogmatu římského práva o „bučících nástrojích“ a z právního pojetí zvířat jako věcí v právním smyslu.“*¹³⁰ Snahou zákonodárce tak bylo přiblížit českou právní úpravu moderním evropským kodexům, které zvířata považují za zvláštní, samostatnou právní kategorii. Podle důvodové zprávy ruský kodex výslovně zakazuje nakládat se zvířaty, jestliže by to bylo v rozporu se zásadami humanity.

Zásadním ustanovením v novém občanském zákoníku je ustanovení § 494, podle kterého má *„živé zvíře zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze“*.¹³¹ Vycházíme-li z takto uvedené definice, pak ve vztahu k § 489 se jedná o *negativní vymezení* věci v právním smyslu. V obsahu věty první nalezneme formulaci etického a žádoucího postoje společnosti ke zvířatům. Tento etický a pro společnost žádoucí přístup se tak stal důležitým interpretačním a aplikačním vodítkem, stal se vodítkem taktéž i pro tvorbu nových právních norem. Na rozdíl od práva veřejného resp. zákona na ochranu zvířat proti týrání je pojetí zvířete v novém občanském zákoníku pojímáno daleko širěji. Zákon na ochranu proti týrání ve svém ustanovení § 3 písm. b) rozumí

¹³⁰ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017] dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

¹³¹ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

zvířetem obratlovce kromě člověka, nikoliv však plody (fěty) nebo embrya¹³². Občanský zákoník však za zvíře považuje jak obratlovce, tak i bezobratlé, jsou-li schopni cítit bolest nebo stres. Stejně k tomu napovídá samotná důvodová zpráva, v níž je „*pojetí zvířete v občanském zákoníku širší, než v platném zákoně na ochranu zvířat, který jako veřejnoprávní předpis a výslovně jen pro své účely omezuje pojem zvířete na živé obratlovce odlišné od člověka (§ 1 zák. č. 246/1992 Sb.). Toto zúžené pojetí platí jen pro zvláštní úpravu v zákoně na ochranu zvířat, ale neuplatní se v občanském právu*“¹³³.

Podle druhé věty (§ 494) české soukromé právo opouští dosavadní pojetí zvířete jako věci v právním smyslu¹³⁴. Opuštění zvířete jako věci je posun též označovaný jako *dereifikace*¹³⁵ zvířat. Hlavními důvody byly ekologická a etická stránka ochrany zvířat. Dereifikace neproběhla pouze v českém právu, ale již proběhla v řadě evropských států (Německo, Švýcarsko, Rakousko, Rusko) včetně evropské legislativy. Podle nové právní úpravy je mrtvé zvíře věcí v právním smyslu, kdežto živé nikoliv. Otázkou tak zůstává, co je živé zvíře z právního hlediska, když definice věci podle nové úpravy je „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*“ a zároveň podle § 494 živé zvíře není věcí. Občanský zákoník však žádnou novou právní kategorii neobsahuje. Je-li právní status zvířete jaksi povýšen nad věci v právním smyslu, neznamená to automaticky i jejich přesun z říše objektů do říše subjektů právních vztahů. I po *dereifikaci* budou i nadále zvířata, pokud se stanou součástí občanskoprávních poměrů, pouze objekty resp. zvláštními předměty práv těchto poměrů. Nikdy se nestanou oprávněnými či povinnými subjekty, které by se mohly domáhat svých práv a ani se nestanou pachatelé deliktu. Podle „starého“ občanského zákoníku to bylo velice jednoduché, zvíře bylo prostě věcí v právním smyslu a bylo jednoznačně kategorizováno, jenže z logiky věci a z pohledu současné systematiky de facto odpovídá právní úpravě věcí, nicméně z hlediska koncepčního není právní úprava zvířat soustředěna do samostatného oddílu, nýbrž se rozpadá do několika částí. Zvíře aniž by bylo

¹³² §3 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu proti týrání zvířat ve znění pozdějších předpisů. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>

¹³³ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

¹³⁴ MÜLLEROVÁ, H. in MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 2013. s. 392

¹³⁵ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

nějakým způsobem kategorizováno (začleněno) se podle občanského zákoníku stává jakousi zvláštní kategorií svého druhu. Nicméně z věty druhé §494 pak jednoznačně vyplývá, že *ustanovení o věcech u živého zvířete lze použít jen obdobně a pouze v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*. Zdůvodnění věty druhé nám přináší důvodová zpráva, podle které by bylo např. *v rozporu s povahou zvířete jako živého tvora použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu a emočnímu strádání*.¹³⁶ Základním kritériem při posuzování ustanovení o věcech na živá zvířata, tak podle mého názoru bude hrát psychický stav zvířete, který právě vyčleňuje živá zvířata z kategorie věcí. To tedy znamená, že ustanovení o věcech nebude možné použít v takových případech, pokud by to zvířeti působilo bolest, utrpení, stres nebo emoční strádání. V případě psa lpícího na svém pánovi to je naprosto jasné a neoddiskutovatelné, neboť k domestikaci psa došlo již v době kamenné, o čemž svědčí četné archeologické nálezy potvrzující přítomnost psa v blízkosti lidských příbytků (pozn. k domestikaci koček došlo *kolem roku 3000 př. n. l.* ¹³⁷ Kočka sehrála významnou roli v životě Egyptanů. Z té doby existují např. obrazy koček na stěnách hrobek, sošky koček a jejich mumie). Jak to však bude v případě kozy nebo hada? Jakým způsobem bude měřeno emoční strádání u kozy (hada), která byla odevzdána zástavnímu věřiteli. Ve vztahu k psovi bude emoční strádání, stres kozy (hada) větší, stejné nebo menší? Je to vůbec změřitelné? A contrario, kdy bude možné provést exekuci, budou např. vzácné akvarijní rybky. Akvarijní rybky asi velmi těžko budou vystaveny emočnímu strádání při změně vlastníka. Je více než jasné, že právní i soudní praxe bude v takových případech postupovat případ od případu (kazuisticky) a zvažovat všechny okolnosti té či oné konkrétní situace.

Jak už jsem uvedl výše, z hlediska koncepčního není právní úprava zvířat soustředěna do samostatného oddílu, ale rozpadá se do několika částí. S právní úpravou zvířat se v novém občanském zákoníku dále setkáváme v souvislosti s ustanoveními týkající se nabývání vlastnického práva. Z pohledu běžného člověka nebudou tato ustanovení těmi nejdůležitějšími. Nový občanský zákoník ve vztahu

¹³⁶ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

¹³⁷ BRYL, M., MATYÁŠTÍK, T. *Naučný slovník zemědělský. Domestikování savci*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.savci.upol.cz/teorie/domest.htm>

k nabyvání vlastnického práva rozlišuje několik kategorií zvířat. V novém občanském zákoníku se můžeme setkat s rozlišováním zvířat na zvířata:¹³⁸

- *divoká (§1046),*
 - *domácí (§1048),*
 - *zajaté zvíře (1046 odst. 2),*
 - *zkrocené zvíře (§1047),*
 - *zvíře chované v zoologické zahradě a ryby v rybníku (§1049).*
- } podkategorie divokých zvířat

Podle důvodové zprávy tvoří základní kategorii zvířata *divoká a domácí*. Za *divoká zvířata* se považují ta zvířata, která nejsou domestikovaným druhem (např. křeček). *Divoké zvíře je bez pána, dokud žije na svobodě.*¹³⁹ Taková zvířata nejsou předmětem vlastnického práva, mohou však být přivlastněna, není-li to v rozporu s jinými právními předpisy např. právními předpisy veřejného práva in concreto zákona o myslivosti nebo zákona na ochranu před týráním. *Domácí zvířata* jsou podle důvodové zprávy taková, *jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části*. Stejně jako domácí zvířata člověk chová i zvířata divoká. *Zajatá zvířata* jsou taková, která jsou umístěna např. do klecí, terárií, voliér a je jim de facto fyzickými překážkami znemožněno v útěku. Jestliže zajaté zvíře uteče (např. prase divoké uteče z uzavřené ohrady) stane se opět zvířetem bez pána, za předpokladu, že jej *vlastník bez prodlení nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zajmout*¹⁴⁰. Pokud se jedná o jeho stíhání, musí být podle důvodové zprávy faktické, ale jak je myšleno hledání s cílem zvíře zajmout nám nic důvodová zpráva blíže nespecifikuje. Zřejmě tak půjde o případy, kdy vlastník při svém hledání vyvěsí na úřední desce obce ztrátu zvířete nebo učiní oznámení jiným viditelným nebo slyšitelným způsobem (ohlásí ztrátu v obecním rozhlase, v rádiu, v televizi apod.), tak aby nepozbyl vlastnické právo k uprchlému zvířeti. A contrario zvířetem bez pána se nestane, pokud je zvíře očipované nebo jiným způsobem pro vlastníka identifikovatelné (např. psi se tetovali do ušních boltců). Poslední kategorií jsou tzv. *zkrocená zvířata, kterým se zpravidla trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něho samovolně*

¹³⁸ zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnzneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹³⁹ §1046 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnzneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹⁴⁰ §1046 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnzneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

*zdržují, anebo se k němu pravidelně vrací, zachovávajíce si návyk vracet se.*¹⁴¹ Za zkrocené divoké zvíře můžeme považovat například tygra vystupujícího v manéži, a contrario zajatým zvířetem bude tygr zavřený v některé domácí voliére. Peterková se například zamýšlí nad otázkou, do které kategorie zařadit jezdeckého koně, zda do kategorie zvířete zkroceného, bere-li v úvahu opětovné chování koní jako koní divokých nebo se bude jednat o zvíře domácí a možností si takové zvíře přivlastnit, pokud bude na útěku. Podle mého názoru jezdeckého koně kategorizujeme jako zvíře domácí, a contrario u koně převalského se spíše bude jednat o zkrocené zvíře (v poslední době je snaha tento druh koně vypouštět do divoké přírody).

Zvláštní povahu na výše uvedené mají *zvíře chované v zoologické zahradě a ryby v rybníku* (§1049). Taková zvířata nelze podle práva považovat za zvířata bez pána a to ani v případě, že vlastník věci takové zvíře nestíhá či nehledá. V tomto případě je pak bezpředmětné kategorizovat zvířata na zkrocená a zajatá.

Chovaná zvířata v sobě zahrnují domácí zvířata i divoká zvířata (zahrnující též podkategorii zvířat zajatých nebo zkrocených) mající vlastníka, která člověk chová. Podle účelu lze zvířata rozdělit na:¹⁴²

- *zvířata v zájmovém chovu* – chov pro potěšení a jako společník (hospodářský účel chovu buď vůbec chybí, anebo není hlavní),
- *zvířata hospodářská* - chov výlučně nebo hlavně k přímému hospodářskému prospěchu (patří sem nejen plody, maso, kožešiny, ale i práce (koní nebo psů), zvláštní kategorii hospodářských zvířat představuje dobytek.

Pro živá zvířata se podle mého názoru použijí všechna soukromoprávní ustanovení, která upravují jak majetková práva, tak se to bude koneckonců týkat i ustanovení o *odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem*¹⁴³. Hovoříme-li o domácích zvířatech, dovolím si tvrdit, že právě tyto zvířata jsou a budou vždy předmětem vlastnického práva. Důvodová zpráva obsahuje pravidlo, které hovoří

¹⁴¹ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

¹⁴² *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

¹⁴³ §2933 – 2935 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnzneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

o tom, jestliže se „zaběhne domácí zvíře, uplatní se na ně pravidla o ztracené věci do té míry, pokud speciálně pro ně nejsou stanovena zvláštní pravidla.“¹⁴⁴ Na domácí zvířata se neuplatní stejný právní režim jako u zvířat zkrocených a zajatých. Zákoník věnuje speciální pozornost např. sousedským vztahům ve snaze předcházet možným sousedským sporům (zabezpečit ochranu obou vlastníků) a to i ve vztahu k zvířatům. *Vlastník pozemku je povinen bez zbytečného odkladu vydat cizí movitou věc, která se ocitla na jeho pozemku, jejímu majiteli, jinak mu musí umožnit vstup na pozemek a věc si vyhledat a odnést.*¹⁴⁵ Vlastník zvířete je oprávněn na sousedově pozemku stíhat chované zvíře (např. slepice, psa apod.) V případě, že by zvíře způsobilo na sousedově pozemku škodu, je povinen ji vlastník zvířete nahradit. A contrario např. právní režim zvířat se nebude týkat jedné včely, ale vždy celého roje včel, protože jedna včela zcela zřejmě bude zvířetem bez pána, kdežto roj včel je neustále ve vlastnictví vlastníka tohoto roje. Svě vlastnictví pozbývá teprve okamžikem, kdy roj vletí do cizího úlu a nový vlastník není povinen k náhradě. Vlastnické právo může vlastník věci pozbýt jeho ztrátou nebo derelikcí. V případě derelikce pak následkem bude ztráta vlastnického práva, a právo každého si takové zvíře přivlastnit. Dojde-li k opuštění domácího zvířete, nestává se zvířetem divokým, ale podle důvodové zprávy *zvláštní samostatnou právní kategorií*.

Nejčastěji tak budou zvířata předmětem kupní smlouvy, smlouvy darovací nebo bude využita výprosa. NOZ ve svém ustanovení § 494¹⁴⁶ zcela mění úhel pohledu na nazírání na zvíře. Budeme-li se věnovat např. kupní smlouvě, pak zcela zásadní význam v případě kupní smlouvy ve vztahu k § 494 bude, že ustanovení o věci bude možné použít pouze v případě, že to neodporuje jejich povaze. Změna by se však projevila v okamžiku, kdy bychom začali hovořit o zvířeti jako domácím mazlíčkovi, který je emočně závislý na svém pánovi. V takovém případě by se zvíře nemohlo vůbec stát předmětem např. zástavního, zadržovacího práva ani předmětem nuceného výkonu rozhodnutí. A contrario např. u chovných zvířat typu

¹⁴⁴ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje70IgXPWp96X3Cg/

¹⁴⁵ §1014 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹⁴⁶ *Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

jako jsou krávy, ovce nebo kachny lze jen těžko hovořit o emočním vztahu ke svému pánovi. V takovém případě výkon rozhodnutí nelze vyloučit. Pro současnou úpravu kupní smlouvy platí, že *kupní smlouvou se prodávající zavazuje kupujícímu odevzdat věc a nabýt vlastnické právo k ní, kupující se zavazuje věc převzít a zaplatit kupní cenu.*¹⁴⁷ Dále se zde hovoří o povinnostech, které by měli splnit, nevyplývá-li ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného, současně, o kupní ceně (nemusí být sjednána výslovně, postačí, je-li její výše sjednána dostatečně určitě). Podle nové úpravy, náklady s odevzdáním věci nese prodávající, náklady na převzetí věci nese kupující neboli to i nadále zůstane na domluvě. Prodávající je povinen kupujícího upozornit na vady věci atd. V kupní smlouvě např. na psa bude těžko aplikovatelné §2095, v takovém případě by bylo v kupní smlouvě nutné přesně specifikovat o jakého psa se konkrétně jedná (např. ridgeback), k jakému účelu má být použit (dostihy nebo agility) a za zcela zásadní považují ustanovení o zdravotním stavu (např. komplexní zpráva od veterináře, rentgeny apod.). V případě, že nedojde k přesné specifikaci účelu, pro který má být zvíře koupeno bude problematické dovolat se práv z vadného plnění podle §2099 - §2112 NOZ, zejména s přihlédnutím k § 2103 (pes již od samého počátku napadal na nohu a to ještě před uzavřením kupní smlouvy). K tomuto ustanovení se dále váže §2104¹⁴⁸ NOZ. Za velice problematické však vidím §2112 NOZ, podle kterého, jestliže kupující splní zákonem stanovené podmínky, soud může přiznat nároky z vad, které se vyskytnou nejpozději *do dvou let od odevzdání věci*. Dřívější úpravou stanovená šestitýdenní lhůta navrácení ze zákona zmizela, a „záruka“ bude podle NOZ platit až do dvou let. Nedovedu si v praxi představit situaci, že např. po roce a půl vrátím prodávajícímu ridgebacka (pozn. štěně vyhovuje-li standardu, stojí okolo 30.000,- Kč), neboť po roce a půl již dojde k emočnímu navázání na pána a jeho rodinu a jakékoliv odcizení by jistě znamenalo pro ridgebacka emoční strádání a stres na straně kupujícího, ridgeback pokud by byl vrácen, by jen těžko navázal emoční vztah k nové rodině (prodávajícího). Podle mého názoru by se právě ridgeback (příp. rottweiler či dobrman apod.) v případě dvouleté „záruční lhůty“ nemohl

¹⁴⁷ §2095 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹⁴⁸ *Kupující věc podle možnosti prohlédne co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na věci a přesvědčí se o jejích vlastnostech a množství*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

vůbec stát předmětem občanskoprávního vztahu (kupní smlouvy), protože to odporuje literě a duchu zákona, kde je stanoveno, že *živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze. Pokud by však byla stanovena záruční doba kratší (např. šestitýdenní lhůta), k plnému emočnímu navázání s pánem a jeho rodinou nedojde a pak by to podle mého názoru neodporovalo literě a duchu zákona.* Dále se může jednat o případy, kdy prodávající zemře (z důvodu vysokého věku, nehody) a chovnou stanicí nebude možné zachovat, protože např. syn žije trvale v Německu nebo v případě, že se nebude jednat o koně či psa, ale o zvíře, které se např. nedožívá ani těchto dvou let (např. křeček), zvíře v této době zemře apod. Vada věci musela existovat již při převzetí věci (v tomto okamžiku se jedná i o genové dispozice). Vzhledem k ustanovení §1814 písm. a, které stanoví kogentní pravidlo, že „*zvláště se zakazují ujednání, která vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy*“.¹⁴⁹ V tomto případě není možné, aby si prodávající a kupující ujednali záruční lhůtu kratší nebo záruční lhůtu vyloučili úplně, jelikož by došlo k omezení nebo vyloučení práva spotřebitele jako slabší smluvní strany. Přitom dále platí, že se spotřebitel nemůže předem svých práv vzdát.

V takovém případě, postupujeme-li podle pravidla, že zvíře není věc, musí dojít *de lege ferenda* ke změně ustanovení zákonodárcem nebo judikaturou vyloženo jiným způsobem. Zákonodárce by měl *de lege ferenda* stanovit pro zvířata zvláštní záruční lhůtu, přikláněl bych se k opětovnému zavedení šestitýdenní lhůty. Beru na vědomí, že se bude jednat o ojedinělé případy, které se budou muset posuzovat kazuisticky tedy případ od případu.

4.4 Odpovědnost za škodu

V novém občanském zákoníku nalezneme nové instituty odpovědnosti za škodu. V tomto ohledu pak hovoříme např. o *předsmluvní odpovědnosti, o škodě způsobené informací nebo radou, o škodě způsobené zvířetem či o škodě způsobené na nemovité věci.* Ve vztahu k těmto typům odpovědnosti hovoříme o tzv. zvláštních typech odpovědnosti.

¹⁴⁹ zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

4.4.1 Škoda způsobená zvířetem

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem patří mezi novou výslovně upravenou odpovědnost, která je zařazena do zvláštního typu odpovědnosti. Tato právní úprava je novinkou v českém právním řádu, nicméně je třeba zmínit, že odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem není úplně novým institutem. V občanském zákoníku z roku 1964 takové ustanovení nenajdeme, ale OZO takové ustanovení obsahoval (§1320). Podle tohoto ustanovení „... *poškodilo-li někoho zvíře, odpovídá za to ten, kdo je k tomu popouzel, dráždil, neb opominul je opatrovati. Kdo zvíře chová, odpovídá, nedokáže-li, že se postaral o potřebné opatrování a dohled*¹⁵⁰.

Jak už jsem několikrát v této práci uvedl, české soukromé právo opouští pojetí zvířete jako věci v právním smyslu, jedná se o posun, který je v odborné právní terminologii označován jako *dereifikace* zvířat. Tento posun je patrný již ze samotné definice, podle které *zvíře není věc, ale smysly nadaný živý tvor*. I po *dereifikaci* budou i nadále zvířata, pokud se stanou součástí občanskoprávních vztahů pouze objekty těchto soukromoprávních vztahů, tzn., že je možné např. chovat psy, kočky či hospodářská zvířata apod. Při tomto chovu však mohou a někdy vznikají společensky nežádoucí jevy. A právě s chovem zvířat je spojeno zvýšené riziko vzniku škody. Účelem nové právní úpravy je na prvním místě ochrana společnosti před těmito riziky, jejichž častou příčinou je nevyzpytatelné chování zvířat.

K tomu, aby vůbec vznikl nárok na náhradu škody způsobenou zvířetem, je zapotřebí, aby došlo k naplnění několika předpokladů. Podle Dohnala musí dojít k naplnění těchto předpokladů:¹⁵¹

- *škodní událost způsobená živým zvířetem* (např. útok psa, vběhnutí koně pod auto),
- *vznik škody* (např. poškození automobilu, zranění osoby),
- *kauzální nexus* (příčinná souvislost mezi škodní událostí a vznikem škody).

V případě, že jsou naplněny výše uvedené předpoklady, pak podle ustanovení § 2933 NOZ za škodu primárně odpovídá vlastník zvířete, který

¹⁵⁰ DOHNAL, J. *Škoda způsobená zvířetem*. [online] [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.bulletin-advokacie.cz/skoda-zpusobena-zviretem?browser=mobi>

¹⁵¹ DOHNAL, J. *Škoda způsobená zvířetem*. [online] [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.bulletin-advokacie.cz/skoda-zpusobena-zviretem?browser=mobi>

je povinen nahradit způsobenou škodu, a to ať již bylo toto zvíře pod jeho dohledem, nebo pod dohledem jiné osoby (vlastník zvířete nemá nad zvířetem de facto kontrolu), které je vlastník svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Ke vzniku povinnosti nahradit škodu není nutné zavinění vlastníka zvířete. Vlastník zvířete tak bude odpovědný bez jakékoliv možnosti liberace, své odpovědnosti se totiž nemůže nijak zprostit. V takovém případě hovoříme o *absolutní objektivní odpovědnosti*. Společně a nerozdílně s vlastníkem bude odpovědná i ta osoba, které bylo zvíře svěřeno.

Z výše uvedeného pak bude platit, pokud např. pes s náhubkem a na stopovacím vodítku na vycházce způsobí zranění jinému psu (pozn. z mé dlouholeté praxe vím, že taková zranění byla na denním pořádku, neboť v případě služebních plemen, typicky německých ovčáků se simulovaly i zákroky s náhubkem a to jak proti člověku, tak i proti jinému psu. Při výcviku velmi často docházelo k tržným ranám nebo zlomeninám), pak původem škody bude chování tohoto zvířete a zcela jistě dojde k uplatnění odpovědnosti za škodu podle zvláštní skutkové podstaty. V tomto okamžiku je odpovědný vlastník věci, a to i za předpokladu, že učinil v dané chvíli vše, co bylo možné po něm spravedlivě požadovat, neboť pes měl náhubek a byl na vodítku. Vlastník zvířete bude v tomto případě povinen uhradit veškeré léčebné výlohy. A contrario podle zvláštní skutkové podstaty nebudeme postupovat v případech, že zvíře použijeme jako nástroj způsobující zranění (úmyslně poštvu psa proti jiné osobě), neboť v tomto případě není kritériem původ škody v chování zvířete, ale užití zvířete jako jiné movité věci jako živého nástroje. V tomto konkrétním případě by přicházela v úvahu správněprávní rovina (za správní delikt) nebo trestněprávní rovina (za trestný čin). Pokud by se jednalo o útok psa, kterému předcházelo provokativní jednání ze strany poškozeného, postupovalo by se podle mého názoru podle § 2918 NOZ a povinnost vlastníka zvířete by se tím poměrně snížila. Otázkou však zůstává, jak by soud rozhodl v případě, že jako vlastník věci udělal vše, ke zranění psa by došlo v případě vadné pojistky u vodítka (pozn. vodítka bylo nové), což vlastník zvířete vůbec nemohl předpokládat. Podle mého názoru by i §2933 NOZ mělo obsahovat určité liberační důvody. ***Zákonodárce by měl de lege ferenda ustanovení §2933 změnit s možností uplatnění liberace. Podle současné judikatury toto možné není.***

Jestliže §2933 NOZ obsahuje vůči vlastníku zvířete poměrně tvrdá pravidla, pak ustanovení následující (§2934) obsahuje liberační důvody pro zákonem stanovenou kategorií tzv. privilegovaných zvířat a v podstatě umožňuje vlastníku zvířeti a tomu, komu bylo zvíře svěřeno, možnost zproštění se povinnosti k náhradě škody, jestliže prokáží, že *při doзору nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti*¹⁵². Podle právní úpravy půjde o domácí zvířata, která slouží vlastníku

- *k výkonu jeho povolání* - např. služební, hlídací pes,
- *k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě* – hospodářská zvířata pro suroviny,
- *slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením* - asistenční zvířata pro slepce.

Liberačním důvodem podle §2934 je v tomto případě škoda způsobená domácím zvířetem. O tom, co se považuje za domácí zvíře, zákon vůbec nehovoří, proto je nutné vycházet při interpretaci domácího zvířete z důvodové zprávy, podle něhož jsou *ta zvířata, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části. Existence pštrosích nebo krokodýlích farem tedy nemění nic na tom, že pštros i krokodýl je z hlediska občanského zákoníku divoké zvíře*.¹⁵³ Podle výkladu a na základě pojednání o domestikaci psa či kočky můžeme s naprostou jistotou označit psa a kočku za zvíře domácí. A contrario za domácí zvíře nebudeme považovat např. kraju chovanou v teráriu nebo chameleona apod. Podle mého názoru hranice mezi tím, co je a není považováno za domácí zvíře je značně variabilní a neostrá a v některých praktických případech může docházet k právním sporům.

Další problém spatřuji v oblasti posuzování škody způsobené zvířetem a následných liberačních důvodů podle §2934. Podle mého názoru se liberační důvody dle výše uvedeného ustanovení vztahují pouze na tzv. privilegovaná domácí zvířata a contrario se nebude týkat ostatních zvířat. K právním sporům může dojít u rozdílného posuzování škody způsobené zvířetem sloužící jako pomocník pro osoby postižené v tom smyslu, že pro různé terapie se používají různá zvířata. V případě, že pro určitou terapii budou využita jiná zvířata

¹⁵² §2934 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

¹⁵³ *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/

(např. delfín při tzv. *delfinoterapie*), a nejedná se o zvířata domestikovaná, znemožňuje to jakékoliv užití liberačních důvodů. A contrario u canisterapie (terapeutické použití psa) bude liberace možná. V obou těchto případech však bude smysl a účel terapie naprosto shodný.

De lege ferenda by měl zákonodárce v tomto ohledu vypustit rozlišování zvířat na domácí a ostatní, tak, aby nedocházelo k těmto nesmyslným a absurdním situacím.

Z výše uvedeného lze vyvodit, že zásadní rozdíl mezi § 2933 a § 2934 je v samotné koncepci odpovědnosti. V ustanovení prvním hovoříme o absolutní objektivní odpovědnosti, která ve skutečnosti dopadá na ty, kteří chovají zvířata pro potěšení a ze strany společnosti není zájem jakkoliv omezovat jejich odpovědnost nebo zvýhodňovat jejich postavení, kdežto v ustanovení druhém se jedná o chovaná zvířata, který slouží vyšším cílům a absolutní objektivní odpovědnost by byla vůči nim velice tvrdá. Ustanovení § 2934 je tak ve vztahu k § 2933 vztahem *speciality*.

Ustanovení § 2935 v sobě taktéž subsumuje zvláštní skutkovou podstatu odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. V tomto případě se právní úprava týká situací, kdy je vlastníkovu zvíře svémocně odňato třetí osobou, aniž k tomu měla jakýkoliv zákonný podklad (např. krádeží). Pakliže takové odňaté zvíře způsobí škodu, vzniká povinnost nahradit škodu této třetí osobě, a to za předpokladu, že vlastník zvířete prokáže, že odnětí nemohl nikterak zabránit. Neprokáže-li to vlastník, pak platí, že vzniklou škodu uhradí společně a nerozdílně s třetí osobou. Ten, kdo zvíře svémocně odňal, se nemůže zprostit své odpovědnosti.

4.4.2 Škoda způsobená zvířeti

Se škodou způsobenou zvířetem velice úzce souvisí škoda způsobená zvířeti. V tomto případě budeme postupovat podle ustanovení o způsobu a rozsahu náhrady (§2951 - §2955). Podle NOZ ve vztahu k §494, *živé zvíře je smysly nadaný živý tvor*, stanoví povinnost toho, kdo způsobil škodu nahradit účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zraněné zvíře. Náklady na léčbu podle výše uvedeného mohou převyšovat cenu zvířete a nelze tyto náklady považovat za neúčelné. Poškozený se v tomto případě může domáhat tzv. nemajetkové újmy ve formě přiměřeného zadostiučinění. Podle právní úpravy se hradí *skutečná škoda*

*a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.*¹⁵⁴

Je třeba mít na paměti, že vedle právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem obsažené v novém občanském zákoníku, tu existují určité zvláštní případy náhrady škody způsobené např. zvláště chráněnými živočichy, které jsou upraveny v jiných právních předpisech.

¹⁵⁴ §2952 zákona č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

ZÁVĚR

Občanské právo nás provází od narození až po naši smrt. S touto premisou obsaženou v řadě odborných právních publikací můžeme bezesporu souhlasit. Jestliže je občanské právo naším celoživotním průvodcem, jako „*Všezvěd Všudybud*“ a „*Mámení*“ jako průvodci „*Poutníka*“ po cestě Labyrintem ve známém Komenského díle „*Labyrint světa a ráj srdce*“, pak věci v právním smyslu jsou její stěžejní kategorií, jakýmsi středobodem. Věci v našich životech sehrávají nezastupitelnou roli, než jsme si sami schopni přiznat a většina z nás si jejich roli vůbec neuvědomuje. O to více nabývají na své vážnosti v souvislosti s novou rekonstrukcí občanského zákoníku rozcházejíce se s *restriktivním pojetím* obsaženým v občanském zákoníku z roku 1964 a nahrazující jej *extenzivním idealistickým pojetím věci*.

Extenzivní pojetí věci však s sebou přináší řadu otázek a problémů. Nové pojetí se stává terčem kritiky ve smyslu, zda byla tato změna nutná ve vztahu k právní jistotě, jež může být touto radikální změnou v praxi narušena. Zda není zavedení nových institutů krokem do neznáma. Z tohoto hlediska považují extenzivní pojetí za pojetí bezbřehé, neboť do sebe subsumuje více statků nežli restriktivní pojetí, některé instituty ze svého středu vylučuje, aniž by došlo k vytvoření nové právní kategorie. Toto vše vyvolává řadu otázek, na něž velmi často chybí odpověď nebo tyto otázky jsou řešeny nedostatečně. Existence velkého množství otázek je koneckonců důsledek malého počtu relevantních zdrojů vztahující se k danému problému. Na straně druhé je třeba zdůraznit, že v průběhu čtyřiceti let došlo jak v právním styku, tak především v oblasti technologií k nepředstavitelnému lidskému pokroku, na které současná teorie i praxe práva soukromého teprve hledají odpovědi.

Práce ve své první kapitole podává výklad o vývoji věci v právním smyslu v období římského práva. Římského práva, které ovlivnilo kodifikaci soukromého práva a kategorii věcí v celé řadě evropských států nevyjímaje naše území. Na celou řadou pojmů a institutů narážíme i v českém právním řádu a tak nelze než konstatovat, že římské právo v oblasti soukromého práva sehrálo svou nezastupitelnou úlohu.

Druhá kapitola obrací svůj zájem na pojednání o věci právním smyslu v rámci historického vývoje občanských zákoníků až do rekonstrukce občanského

zákoníku. Všímá si především „buržoazního“ zákoníku ABGB, pojetím a tříděním věcí, pojetím věci ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937, který sehrál důležitou roli při rekodifikaci, pojetím věci v tzv. středním kodexu a v neposlední řadě pojetím věci v občanském zákoníku z roku 1964. Pomocí deskripce a následné komparace uvádím rozdíly v pojetí věci a jejich rozdělení. Reprezentanty extenzivního pojetí věci v právním smyslu představují *Všeobecný zákoník občanský (ABGB)*, který definuje věc jako *všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k užívání lidí, sluje věc v právním smyslu* (§ 285 ABGB) a vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937, který nebyl ničím jiným než revidovaným textem ABGB obsahující definici věci v § 80, podle kterého je *věcí v právním smyslu vše, co je rozdílné od člověka a slouží potřebě lidí*. A contrario extenzivnímu pojetí věci odpovídají občanský zákoník z roku 1950, taktéž nazývaný *střední kodex* a slovy Eliáše: *„občanský zákoník o věcech v právním smyslu ani nemluví (výraz „věc“ v právním smyslu užil jen §5 odst. 2 ObchZ). Je to důsledek primitivního materialismu, v jehož duchu byl občanský zákoník v roce 1964 zpracován. „Definici věci občanský zákoník neobsahuje, neboť věc je přírodní fakt, který nepřísluší právu definovat.“ Za toho stavu vytvořila definici věci v právním smyslu doktrína, podle níž jsou věci ve smyslu § 118 a 119 ObčZ“*.¹⁵⁵ Podstatným rozdílem je též upuštění od zásady *superficies solo cedit*, tato zásada je znovu rehabilitována až s účinností NOZ.

Kapitola třetí se již věnuje novému pojetí věci v právním smyslu podle nového občanského zákoníku, tříděním věci a instituty úzce souvisejícími s problematikou věci v právním smyslu. Při studiu odborné literatury a především důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku upozorňuji na programové cíle, jež vedly k rekodifikaci, zejména je zde zdůrazněna diskontinuita vůči „socialistickým občanským zákoníkům“, jež se odklání od evropské kontinentální právní konvence. Zdůrazňuje významnou roli vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 jako základního ideového zdroje. Především obsahuje definici věci v právním smyslu, která je v NOZ vymezena jak *pozitivně* – *„je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“*, *tak i negativně* (např. lidské tělo, zvíře). Část kapitoly se též věnuje znovuzavedení zásady *superficies solo cedit*.

¹⁵⁵ ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://docplayer.cz/8093076-Karel-elias-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-pravni-rozhledy-4-2007-s-119-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-prof-dr-judr-karel-elias-plze.html>

Tato kapitola též obsahuje třídění věcí do jednotlivých kategorií. Upozorňuje na některá úskalí NOZ.

Kapitola poslední se již zabývá problematikou zvířete, která je v současném občanském zákoníku řešena naprosto odlišně od předešlých právních úprav. V první řadě si všímám sociologicko- filozofického pohledu na zvíře, který podle mého názoru vedl k rozdílnému pojetí právního statusu zvířete (dereifikace) s důrazem na nové pojetí zvířete a možným problémům, která přináší současná právní i soudní praxe. Změny **de lege ferenda** především vidím v těchto aspektech:

- za problematické vidím § 2112 NOZ, podle kterého, jestliže kupující splní zákonem stanovené podmínky, soud může přiznat nároky z vad, které se vyskytnou nejpozději do dvou let od odevzdání věci. Šestitýdenní lhůta navrácení ze zákona zmizela, tudíž. Záruční lhůta činí 2 roky. V praxi se mohou vyskytnout případy, kdy v důsledku z některých vad bude např. zvíře (ridgeback) vráceno po roce a půl života, tj. v záruční lhůtě (doba, kdy již vzniklo úplné emoční pouto mezi člověkem a zvířetem a v takové době již s ohledem na emoce a stres nebude možné takové zvíře vrátit) nebo se určitý druh zvířete buď takové délky života vůbec nedožívá anebo zvíře v průběhu této záruční lhůty zemře, přičemž tato vada věci nemusela vzniknout před samotným prodejem, ale kdykoliv v průběhu tzv. záruční lhůty. *De lege ferenda by měl zákonodárce uvažovat o změně ustanovení týkající se záruční lhůty a pro zvířata tuto „záruční lhůtu“ upravit nebo navrátit „šestitýdenní lhůtu“.*
- *Zákonodárce by měl de lege ferenda ustanovení § 2933 změnit s možností uplatnění liberace.*
- V právní úpravě o odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem by měl zákonodárce v ustanovení § 2934 *de lege ferenda vypustit třídění zvířat na domácí a ostatní, tak, aby nedocházelo k nesmyslným situacím, kdy na straně jedné pro jednu kategorii zvířat (domestikovaná zvířata) jsou možné liberační důvody a na straně druhé pro jinou kategorii (ostatní zvířata) liberační důvody nejsou možné (canisterapie versus delfinoterapie).*

- *dalšími možnou problematikou by mohla být např. problematika doménových jmen, problematika nezákonných poplatků za nákup multimediálních zařízení (flash, paměťové disky, CD, DVD, mobilní telefony apod.)*

Široké pojetí věci v právním smyslu i přes určité problémy bezesporu do dnešní doby patří a naprosto vyhovuje dnešní realitě právě z důvodu obrovského rozvoje nemotných statků, informačních technologií apod. Zároveň bych zde podotkl, že mou snahou bylo na základě odborné literatury a studia co nejvíce vystihnout problematiku *Věci*, což se mi vzhledem k mým zkušenostem nemuselo úplně povést.

SUMMARY

Civil law accompanies all people since they were born until they die. If civil law accompanies us during our life, so things are the most crucial category for private law. Things are a kind of centrepiece to which converges legal adjustment of absolute law of property or legal adjustment of relative rights. Seemingly insignificant understanding and definition of the term has far more important role than we can imagine. At its importance it increases in connection with new re-codification of private law, which brings discontinuity with Civil Code from 1964 for which is characteristic “restrictive conception”, but it was replaced by wide idealistic conception of the thing which was valid in our country in the period of the first Republic during validity of ABGB.

To the extensive conception of ABGA and especially on government bill of the Civil Code connects the new Civil Code. The thesis consists of four main parts which are divided into subchapters and conclusion. After the introductory part follows the first chapter focuses on short historical outline of conception of the thing in Roman law. The second chapter dedicates to things in legal meaning and their sorting before validity of the new Civil Code, especially Austrian extensive conception in ABGB. The thesis continues with the outline of conception of the thing in legal meaning by the government bill from 1937 and description of Secondary Code from 1950. The last chapter is focused on things in legal meaning by present legal adjustment. This part of the thesis is dedicated to new conception of the thing in legal meaning after re-codification. Subchapters are focused on sorting of things and on topics related with things in legal meaning. The fourth chapter is focused on the new legal status of the animal.

The thesis shows the development and changes of legal conception of the thing in legal meaning. It presents specific legal adjustment in individual periods until acceptance of the new Civil Code. The thesis is a comparison of individual Civil Codes until present while using language and logical methods.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ZÁKONY

1. Zákon č.89/2012 Sb., nový občanský zákoník
2. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (*vodní zákon*)ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

LITERATURA

1. BALÍK, S. *Rukojeť k dějinám římského práva a jeho institucím*. 3. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 230 ISBN 978-80-7380-256-1
2. BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. 2. přepracované. vyd., Praha: Academia, 1994. s. 471 ISBN 80-200-0243-X
3. BĚLOHLÁVEK, A. a kolektiv. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 830 ISBN 978-80-7380-413-8
4. BLAHO, P. REBRO, K. *Římské právo*. 4. přepracované a doplnené vyd., Wolters Kluwer (Iura Edition), 2010. s. 522 ISBN 9788080783525
5. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 436 ISBN 978-80-7552-187-3
6. FIALA, J., HURDÍK, J., KORECKÁ, V., TELEC, I. *Lexikon- občanské právo*, 2. vyd., Ostrava: Sagior, 2001. s. 512 ISBN 80-7208-237-X
7. HOLUB, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. svazek §1-487*. Praha: Linde, 2002. s. 734 ISBN 80-7201-328-9
8. HOLUB, M., POKORNÝ, M., BIČOVSKÝ, J. *Občan a vlastnictví v českém právním řádu*. Praha: Linde, 2002. s. 335 ISBN 80-7201-348-3
9. HORÁLEK, V., SCHELLE, K. TAUCHEN, J. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 2. vyd., Praha: Linde, 2014. s. 486 ISBN 978-80-7201-948-9
10. HURDÍK, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013 s. 308 ISBN 978-80-7380-377-3
11. HRDINA, A., I., DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 138 ISBN 978-80-7380-235-6
12. CHALUPA, I., REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2014. s. 236 ISBN 978-80-7400-542-8
13. JANČÁŘOVÁ, I. a kolektiv. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vyd., Brno: MU PF, 2015. s. 621 ISBN 978-80-210-8041-6

14. JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ, M. *Občanský zákoník. Komentář*. 9. vyd., Praha: C. H. Beck, 2004. s. 1440 ISBN 80-7179-881-9
15. KINCL, J. *Gaius. Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 326 ISBN 978-80-7380-054-3
16. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 1995. s. 386 ISBN 80-7179-031-1
17. KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 255 ISBN 978-80-7380-517-3
18. KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 303 s. ISBN 978-80-7380-516-6
19. KLÍMA, K. a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 1441 ISBN 978-80-7380-140-3
20. KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 247 ISBN 80-7179-028-1
21. KNAPP, V., KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. 3. aktualizované a doplněné vyd., Praha: ASPI Publishing, 2002. s. 471 ISBN 80-86395-28-6
22. KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., VÍTEK, J. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 264 s. ISBN 978-80-7400-515-2
23. LAVICKÝ a kol. *Občanský zákoník: komentář I, Obecná část (§1-654)*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2014XX. s. 1380 ISBN 978-80-7400-529-9
24. LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekodifikaci. Věci v právním smyslu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 412 ISBN 978-80-7478-040-0
25. MADAR, Z. a kolektiv. *Slovník českého práva. 2. díl: P-Z*. 2. vyd. Praha: Linde, 1999. s. 1781 ISBN 80-7201-150-2
26. MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654. Věci a právní skutečnosti*. 2014. s. 1264 ISBN 978-80-7502-003-1
27. MÜLLEROVÁ, H., ČERNÝ, D., DOLEŽAL, A. a kol. *Kapitoly o právech zvířat „my a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. 1. vyd. Praha: Academia, 2016. s. 797 ISBN 978-80-200-2601-9
28. MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. s. 490 ISBN 978-80-200-2317-9
29. NESNÍDAL, J. *Občanský zákoník I. S komentářem (zákon č.89/2012 Sb.)*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2012. s. 320 ISBN 978-80-7365-336-1
30. NOVOTNÝ, P., KOUKAL, P., ZAHOŘOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Náhrada škody*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 144 ISBN 978-80-247-5165-8

31. RABAN, P. a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 528 ISBN 978-80-87713-11-2
32. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a V Podkarpatské Rusi, Díl druhý*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 5424 ISBN 978-80-8596-360-1
33. SCHELLE, K. TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky, kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. 1. vyd., Brno: KEY Publishing, 2012. s. 1019 ISBN 978-80-7418-146-7
34. SVEJKOVSKÝ, J., SVEJKOVSKÁ, J., KABELKOVÁ, E., JIRÁSKOVÁ, T., ŠLAUF, P., FAIST, O., PŘÍVARA, M. SVATOŠ, M. *Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012. s. 792 ISBN 978-80-7400-423-0
35. VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí. I. díl*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 615 ISBN 978-80-210-6006-7

ČASOPISY:

1. REMUNDA, I. *Živé zvíře opravdu není věc?* Právní rozhledy, 2011, 19. ročník (15), ISSN 1210-6410

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. BRYL, M., MATYÁŠTÍK, T. *Naučný slovník zemědělský. Domestikování savci*. [online] [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.savci.upol.cz/teorie/domest.htm>
2. DOHNAL, J. *Škoda způsobená zvířetem*. [online] [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.bulletin-advokacie.cz/skoda-zpusobena-zviretem?browser=mobi>
3. *Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku*. [online] [cit. 27. 1. 2017] dostupné z WWW. http://www.infoportal.cz/noz/onb/33/duvodova-zprava-ve-wordu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Egj-JWQgrs6BNQ_LhWje7OIgXPWp96X3Cg/
4. ELIÁŠ, K. *Věc jako pojem soukromého práva*. [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://docplayer.cz/8093076-Karel-elias-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-pravni-rozhledy-4-2007-s-119-vc-jako-pojem-soukromeho-prava-prof-dr-judr-karel-elias-plze.html>
5. KESSLER, T. *Přestává být zvíře věcí? Aneb krátký exkurz do právní úpravy zvířat v novém občanském zákoníku*. [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <https://www.epravo.cz/top/clanky/prestava-byt-zvire-veci-aneb-kratky-exkurz-do-pravni-upravy-zvirat-v-novem-obcanskem-zakoniku-82444.html>
6. MATZNER, J. *Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem*. [online], [cit. 9. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/odpovednost-za-skodu-zpusobenou-zviretem>

7. *Občanské právo*. Ze dne [24. 1. 2017]. Dostupné z WWW. https://iuridictum.pecina.cz/w/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk
8. Poslanecká sněmovna PČR. *Důvodová zpráva. Obecná část k zákonu č. 141/1950 Sb.* [online], [cit. 25. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_07.htm
9. TÉGL, P. *Některé aktuální výkladové problémy úpravy nemovitých věcí v NOZ - II. Příslušenství věci*. [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nektere-aktualni-vykladove-problemy-upravy-nemovitych-veci-v-noz-ii>
10. TÉGL, P. *Některé aktuální výkladové problémy úpravy nemovitých věcí v NOZ – II*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nektere-aktualni-vykladove-problemy-upravy-nemovitych-veci-v-noz-ii>
11. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 944/2007.[online] [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4DDC554E437405D7C1257A4E0064DB2E?openDocument&Highlight=0,
12. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2773/2004. [online] [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/citace/EF9
13. VANDROVCOVÁ, L. *Sociologie zvířat: přehledová stat' o oboru Human-Animal Studies*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. http://cvvm.soc.cas.cz/en/media/com_form2content/documents/c3/a7196/f11/NS15-1_Sociologie%20zvirat.pdf
14. úplné znění *občanského zákoníku č.40/1964* ze dne 26. 2.1964.[online] [cit. 26. 1. 2017] dostupné z WWW. [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_\(%C4%8Ceskoslovensko,_1964](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_(%C4%8Ceskoslovensko,_1964)
15. zákon č. 256/2013 Sb., *Katastrální zákon ve znění pozdějších předpisů* [online] [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné z WWW. <https://zakonyprolidi.cz/cs/2013-256#cast1>
16. zákon č. 89/1012 Sb., *Občanský zákoník*. [online] [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>
17. zákon č. 246/1992 Sb., *na ochranu proti týrání zvířat* ve znění pozdějších předpisů. [online] [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z WWW. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>